
Strategija razvoja općine Posušje
2021-2027. godine

Prosinac, 2020. godina

Sadržaj

1. Uvod.....	3
1.1 Pristup izradi strategije razvoja.....	3
2. Strateška platforma	4
1.2 Situacijska analiza	4
a) Zemljopisni položaj i prirodne karakteristike.....	4
b) Demografske karakteristike i kretanja uključujući stanje dijaspore	4
c) Pregled stanja i kretanja u ekonomiji	7
d) Pregled stanja i kretanja na tržištu rada	16
e) Pregled stanja i kretanja u području društvenog razvoja	18
f) Stanje javne infrastrukture i javnih usluga	25
g) Zaštita okoliša/životne sredine uključujući smanjenje rizika od katastrofa/nesreća	28
h) Stanje prostorno - planske dokumentacije.....	30
i) Analiza proračuna i projekcije sredstava za financiranje realizacije strategije razvoja	31
1.3 SWOT analiza i strateško fokusiranje.....	37
1.4 Vizija razvoja i strateški ciljevi s indikatorima	41
3. Prioriteti i mjere s indikatorima	44
4. Ključni strateški projekti.....	48
5. Provjera međusobne usklađenosti strateških dokumenata	50
6. Indikativni financijski okvir.....	54
7. Okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja.....	57
8. Prilozi.....	60
8.1 Sažeti pregled strategije razvoja	60
8.2 Detaljan pregled mjera	71

1. Uvod

Strategija razvoja općine Posušje za razdoblje 2021 - 2027. godine (Strategija), nastala kao prilagođeni i revidirani tekst Strategije za razdoblje 2019-2023, je ključni strateško-planski dokument općine, kojemu je cilj poticanje budućeg rasta i razvoja zajednice. Strategija razvoja obuhvaća društvenu, ekonomsku i sferu zaštite životne sredine, poštujući prostorni plan općine. Strategija je izrađena kao okvir za definiranje zajedničkih ciljeva, poticanje lokalnih snaga, kao i odgovor na izazove budućeg razvoja općine i sveukupnog života u njoj. Strategija informira sveukupnu javnost i potencijalne ulagače o razvojnom putu općine i predstavlja osnovu za izradu detaljnih planova i programa u pojedinim sektorima, kreira podlogu za praćenje napretka te potiče suradnju i dogovor u planiranju različitih razina vlasti i društveno-ekonomskih partnera.

Strategiju su izradila radna tijela koja je imenovao Načelnik općine, uz puno sudjelovanje predstavnika javnog, privatnog i nevladinog sektora.

1.1 Pristup izradi strategije razvoja

Općina Posušje je u lipnju 2014. godine usvojila Strategiju razvoja za plansko razdoblje 2014-2023 godina. Strategija je rađena sukladno MiPRO metodologiji. U sklopu strategije rađeni su detaljni sektorski planovi za razdoblje 2014-2018 godina. Po isteku ovog ciklusa urađena je evaluacija strategije i revidiranje za planski period 2019-2023 godina. Kako je u međuvremenu usvojen Zakon o razvojnom planiranju FBiH i Uredba o strateškom planiranju koja predstavlja novu metodologiju planiranja i vremenskog usklađivanja strateških dokumenata sa EU ciklusom planiranja, pristupilo se je prilagodbi i revidiranju Strategije za vremensko razdoblje 2021-2027. Strategiju razvoja općine Posušje je pripremio općinski Razvojni tim uz tehničku i stručnu podršku osiguranu putem Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDPA), a koji predstavlja zajednički projekt Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih naroda u BiH (UNDP). Sam proces izrade Strategije slijedio je principe otvorenosti i partnerstva što je prodrzumijevalo i aktivno sudjelovanje lokalnog partnerstva za razvoj u vidu Partnerske grupe. Članovima radnih tijela i ostalim zainteresiranim sudionicima je uključivanjem u proces izrade Strategije, te kroz predlaganje konkretnih mjera i projekata, omogućeno pružanje vrijednog doprinosa kako bi ovaj dokument bio što kvalitetniji te kako bi u najvećoj mogućoj mjeri bio odraz stvarnih potreba stanovnika općine.

Temelj za definiranje ključnih pravaca budućeg razvoja općine Posušje predstavlja strateška platforma koja obuhvaća sažetak situacijske analize, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve. Izradi Strategije se pristupilo s nastojanjem da se na temelju sveobuhvatne analize stvori kvalitetna podloga za promišljanje o budućim pravcima razvoja. U okviru tog procesa identificirane su ključne snage i slabosti te su iste stavljene u širi kontekst prilika i prijetnji s kojima se općina suočava. Na temelju urađene situacijske analize i strateške platforme definirani su prioriteti budućeg razvoja u područjima ekonomije, društvenog razvoja i zaštite životne sredine, nakon čega su dalje razrađene konkretne mjere, te definirani strateški projekti.

Završna faza izrade dokumenta je podrazumijevala izradu konkretnog operativnog plana uz definiranje financijske konstrukcije predloženih mjera i nositelja odgovornosti za njihovu implementaciju, uključujući i plan razvoja organizacijskih i ljudskih potencijala lokalne uprave kako bi se nadzor nad implementacijom strateškog dokumenta osigurao u punom kapacitetu.

Prilikom izrade Strategije posebna pažnja vodila se o tzv. horizontalnoj i vertikalnoj usklađenosti Strategije s planskim dokumentima na višim razinama. Osobita pažnja posvećena je onim područjima i pitanjima koja se međusobno snažno isprepliću, a neodvojivi su dio koncepta održivog razvoja, prije svega pitanja bolje uključenosti osjetljivih društvenih grupa, te uvažavanja aspekta ravnopravnosti spolova. Tijekom pripreme strateškog dokumenta u razmatranje su uzeti i širi razvojni pravci uspostavljeni kroz nacrt Okvira za ciljeve održivog razvoja u BiH, na način da je provjerena usuglašenost ove Strategije s utvrđenim prioritetima i pokretačima održivog razvoja čime se nastoji dati doprinos u postizanju i praćenju općih ciljeva za Bosnu i Hercegovinu iz Agende 2030. Također, tijekom pripreme Strategije razvoja općine Posušje uzeti su u razmatranje i strateški pravci, prioriteti i mjere Strategije razvoja Županije Zapadnohercegovačke za period 2021-2027. godine.

Strategija razvoja općine Posušje za period 2021.-2027. godina prezentirana je i usvojena na sastanku Partnerske grupe _____, 2021. godine kao i Općinskog vijeća _____ 2021. godine.

2. Strateška platforma

1.2 Situacijska analiza

U Strateškoj platformi dat je sažeti pregled ključnih točaka situacijske analize u 2019. godini u odnosu na stanje iz 2015. godine, nastalih kao rezultat provedbe prethodnih strateških dokumenata, kao i uslijed djelovanja vanjskih čimbenika, to jest čimbenika van obuhvata Strategije.

a) Zemljopisni položaj i prirodne karakteristike

Posušje je grad i općina u Zapadnohercegovačkoj županiji u Bosni i Hercegovini, koja zauzima površinu od 461 km², a koju čine 20 naseljenih mjesta. Posušje je udaljeno 29 km od Širokog Brijega, 54 km od Mostara, 10 km od Imotskog, te 71 km od Makarske.

b) Demografske karakteristike i kretanja uključujući stanje dijaspore

Broj stanovnika u općini Posušje prema popisu stanovništva iz 2013. godine iznosi 20.477, dok prema službenim statističkim podacima koje vodi Federalni zavod za statistiku procjena broja prisutnog stanovništva u općini Posušje u 2019. godini iznosi 20.341 ili za 0,7% manje.

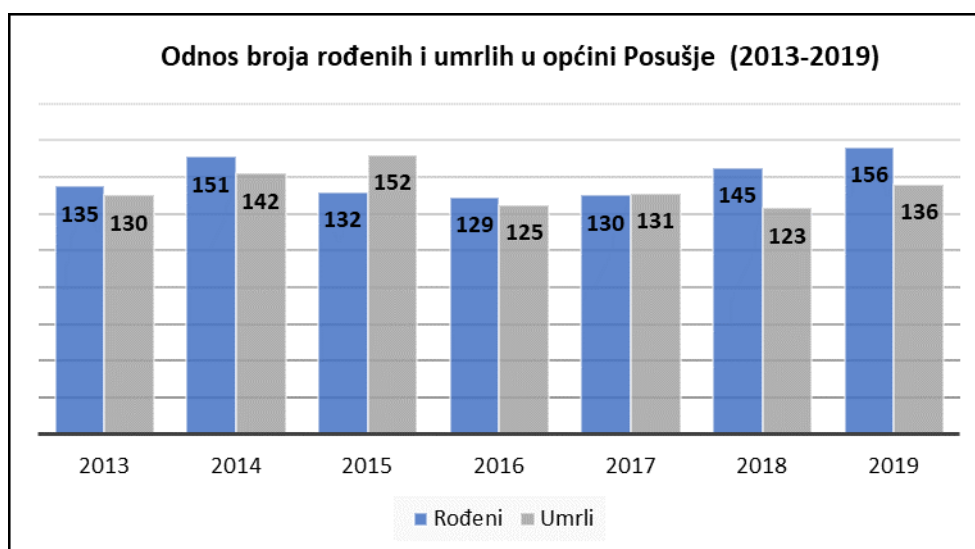
Broj stanovnika u padu je od 2018. godine. Općina Posušje u ukupnom broju stanovnika Županije sudjeluje s 21,8%.

Tabela 1. Broj stanovnika općina ŽZH (2013-2019) (Izvor: FZS)

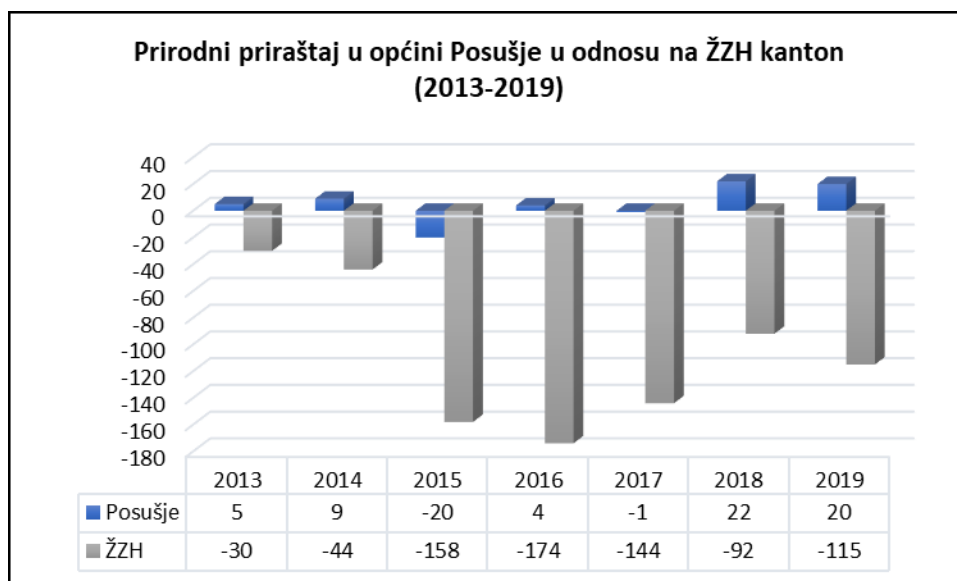
Stanovništvo	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Grude	17308	17308	17308	17038	17308	16866	16805
Ljubuški	28184	28184	28184	28184	28184	27379	27275
Posušje	20477	20477	20477	20477	20477	20334	20341
Široki Brijeg	28929	28929	28929	28929	28929	28950	28964
ŽZH	94898	94898	94898	94628	94898	93529	93385

Gustoća naseljenosti općine iznosi 44,1 st/km² i u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 44,4st/km² je neznatno manja. Općina Posušje najrjeđe je naseljena općina u ŽZH gdje je gustoća naseljenosti 68,5 st/km².

Glede prirodnog kretanja stanovništva u proteklih 7 godina (od 2013. do 2019.) možemo vidjeti kako je stopa prirodnog priraštaja u općini Posušje konstantno veća nego na razini Županije. Umrlih je u općini Posušje bilo više nego rođenih samo u 2015. i 2017. godini dok je prirodni priraštaj u 2018. i 2019. godini znatno veći od onog iz 2013. godine.

Slika 1 – Odnos broja rođenih i umrlih (Izvor: FZS)

Slika 2 – Prirodni priraštaj (Izvor: FZS)

Migracijski trendovi su negativni. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2019. godini migracijski saldo bio je -16, dok je u 2015. godini bio -20, a u godini popisa stanovništva 2013. godine bio je -54. Broj odseljenih osoba u proteklih pet godina ima trend smanjenja. Broj odseljenih se u 2019. godini smanjio za 26,5% u odnosu na 2015. godinu (broj odseljenih stanovnika s područja općine 2015. godine bio je 83, a u 2019. ukupno se odselio 61 stanovnik). Međutim, realno stanje u odnosu na statističke podatke je vidno drugačije. Naime, iako nema preciznih podataka o odlasku pretpostavlja se kako je u periodu 2017-2019. godine odselilo dosta obitelji, ali njihov odlazak iz različitih razloga nije službeno zabilježen.

Tabela 2 – Broj odseljenih stanovnika u periodu 2015-2019. godine (Izvor: FZS)

Odseljeni	2015	2016	2017	2018	2019
Široki Brijeg	165	185	228	228	208
Ljubuški	191	164	176	140	154
Grude	113	115	79	67	85
Posušje	83	91	82	64	61
ŽZH	552	555	565	499	508

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku od ukupnog broja odseljenih iz općine Posušje, u 2019. godini je 29,5% odseljeno u inozemstvo. Ovaj postotak je veći nego 2015. godine (22,89%) i najveći je u promatranom petogodišnjem razdoblju. U odnosu na ostale jedinice lokalne samouprave u ŽZH, kao i u odnosu na ŽZH, općina Posušje ima najveći postotak odseljenih u inozemstvo (na razini županije, postotak je 25,6% u 2019. godini).

Tabela 3 - Postotak odseljenih u inozemstvo (Izvor: FZS)

% odseljenih u inozemstvo	2015	2016	2017	2018	2019
Široki Brijeg	18,2	20,5	11,4	10,5	14,9
Ljubuški	25,7	36,6	22,7	21,4	27,9
Grude	31,0	27,0	20,3	34,3	11,9
Posušje	22,9	20,9	25,6	18,8	29,5
ŽZH	24,1	26,7	18,2	17,8	25,6
FBiH	10,4	11,1	12,5	11,7	11,4

Dijaspora (migracije)

Općina Posušje nema službenu bazu podataka o dijaspori te se svaki podatak vezan za dijasporu temelji na slobodnoj procjeni koja zasigurno ne odstupa mnogo od stvarnih podataka.

Od 2014. godine Općina provodi i jedan projekt vezan za dijasporu, a to je D4D (Diaspora for development) kroz koji je procijenjeno da dijaspora općine broji 4.500 osoba, ali službeni registar nije uspostavljen. U 2018. u općinu Posušje je investiralo poduzeće Energo d.o.o. čiji je vlasnik iz dijaspore te se ova investicija kategorizira kao investicija iz dijaspore, a u 2014/2015 godini putem istog projekta uspostavljena je Braniteljska zadruga koja je postala značajan čimbenik i suradnik svima koji se bave proizvodnjom i preradom ljekovitog bilja. U sljedećem razdoblju Općina planira nastavak aktivnosti vezanih za suradnju s dijasporom kako bi se promovirali lokalni potencijali, mogućnosti za ulaganje i transfer znanja.

Zaključak

Općina Posušje kroz promatrano vremensko razdoblje ima konstantan broj stanovnika s manjim odstupanjima, gustoću naseljenosti i pozitivan prirodni priraštaj. Međutim, primjetan je trend odseljavanja stanovnika koji je najviši u Županiji, ali viši i od federalne razine. Povoljna geografska pozicija općine podloga je za brži i usmjereniji razvoj u gospodarskom, društvenom, te okolišnom pogledu. Blizina granice i graničnih prijelaza omogućuje bolju i bržu povezanost s Republikom Hrvatskom što je posebno važno u pogledu brzine protoka robe te u segmentu turizma.

c) Pregled stanja i kretanja u ekonomiji

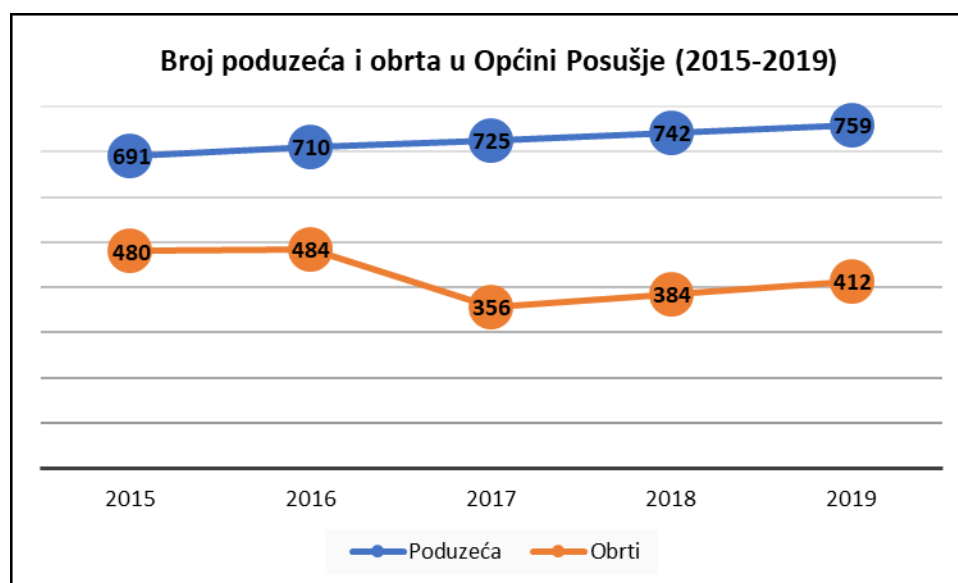
Gospodarstvo općine Posušje posljednjih pet godina bilježi pozitivne trendove. Za potrebe izrade strategije prikazat ćemo gospodarstvo općine Posušje u proteklih pet godina, odnosno od 2015. do 2019. godine, kroz sljedeće pokazatelje: broj i struktura gospodarskih subjekata, prihodi, vanjskotrgovinska razmjena, turizam i poljoprivreda.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku o razvijenosti jedinica lokalne samouprave, općina Posušje je na 26. mjestu po razvijenosti u FBiH s indeksom razvijenosti za 2019. godinu od 0,96. Općina Posušje je u odnosu na 2018. godinu rasla za 6 mjesta, sa 32. na 26. mjesto. Rastu je najviše doprinio rast indikatora rasta prihoda od poreza na dohodak po stanovniku sa 0,53 u 2018. na 0,62 u 2019. godinu, odnosno, rast prihoda na dohodak za 21,5% i to sa 103,1 u 2018. godini na 123,3 KM u 2019. godini.

Broj i struktura gospodarskih subjekata

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku broj poduzeća u posljednjih pet godina odnosno u 2019. godini u odnosu na 2015. godinu je porastao za 9,8%. Od ukupnog broja poduzeća (759) najveći udio je trgovine (33%), pa potom uslužne djelatnosti (16%). Na trećem mjestu je prerađivačka industrija (13%). Struktura gospodarstva se nije značajnije promijenila u odnosu na 2015. godinu.

Broj obrta u 2019. godini je iznosio 412 i manji je za 14% u odnosu na 2015. godinu, kada ih je bilo 480. Broj obrta je od 2015. godine do 2016. godine rastao dok je u 2017. godini pao, nakon čega u 2018. i 2019. godini ponovo bilježi porast. Smanjenje broja obrta posljedica je pada gospodarske aktivnosti što je povezano s iseljavanjem radno aktivnog stanovništva s područja općine Posušje. U strukturi obrta najviše je zastupljeno ugostiteljstvo s 29%, potom trgovina s 27%, a na trećem mjestu je prerađivačka industrija s 11%.

Slika 3 – Broj poduzeća i obrta u Općini Posušje (Izvor: FZS)

Prema podacima iz poslovne baze Bisnode Portfolio Intelligence od ukupnog broja poduzeća koja su predala završne račune iz općine Posušje za 2019. godinu (285), najveći broj poduzeća bavi se trgovinom na veliko i malo (djelatnost grane G) 40% (114). Slijedi prerađivačka industrija (djelatnost grane C) s 18% (52), a na trećem mjestu najzastupljenijih djelatnosti nalazi se građevinarstvo (djelatnost grane F) s 8% (23). Broj poduzeća se tijekom trogodišnjeg perioda povećavao za 6%, dok se broj poduzeća po strukturi djelatnosti nije mijenjao.

Tabela 4 – Pregled podataka gospodarskih subjekata Općine koji su predali završni račun
(Izvor: Bisnode)

	2017	2018	2019
Broj poduzeća	267	278	285
Ukupni prihodi (KM)	828,764,836	938,166,742	1,055,837,003
Neto dobit (KM)	64,047,471	95,426,015	161,452,105
Broj zaposlenih	3221	3519	3496

U tvrtkama koje su predale završne račune za 2019. godinu u općini Posušje ukupno je zaposleno 3496 zaposlenih. Taj broj je manji za 23 ili 0,65% u odnosu na godinu ranije (2018. godine), iako je za 275 ili 8% veći nego 2017. godine. Najveći broj zaposlenih je u trgovini na veliko i malo (djelatnost grane G) 42% (1462). Na drugom mjestu po broju zaposlenih je prerađivačka industrija (djelatnost grane C) s 20% (717), a slijedi je umjetnost, zabava i rekreacija (djelatnost grane R) sa 16% (563). Kroz promatrano razdoblje 2017-2019. godine, postotak zaposlenih po sektorima je gotovo nepromjenjen.

Od ukupnog broja poduzeća koja su predala završne račune za 2019. godinu (285) samo 7 ih ima preko 100 zaposlenih (jedan više nego 2017. godine) od čega 1 poduzeće ima preko 500 zaposlenih što je nepromijenjeno u odnosu na 2017. godinu. Iznad 50 zaposlenih također ima 7 poduzeća što je 3% poduzeća, a što je za 2 poduzeća manje nego 2017. godine. Najviše poduzeća ima do 10 zaposlenih i to 231 poduzeća što je 81% ukupnog broja poduzeća i u usporedbi s 2017. godinom broj je veći za 12 ili 1%.

Ukupni prihodi poduzeća koja su predala završne račune su se povećavali kroz cijelo promatrano razdoblje (2017-2019) i u odnosu na 2017. godinu, ukupni prihodi su veći za 21,5% (vrijednosti su prikazane u tabeli br. 4.). Na razini ŽZH, općina Posušje je na drugom mjestu po ostvarenju ukupnih prihoda poduzeća (nakon Širokog Brijega), ali ima konstantno postotno najviše povećanje prihoda. U 2019. godini najviše je poslovnih prihoda ostvareno u trgovini na veliko i malo, 44,5% od ukupnih poslovnih prihoda. U istoj djelatnosti zabilježen je i najveći broj zaposlenih osoba, 42% od ukupnog broja zaposlenih dok je najvišu dobit (77,9%) u 2019. godini bilježila prerađivačka industrija.

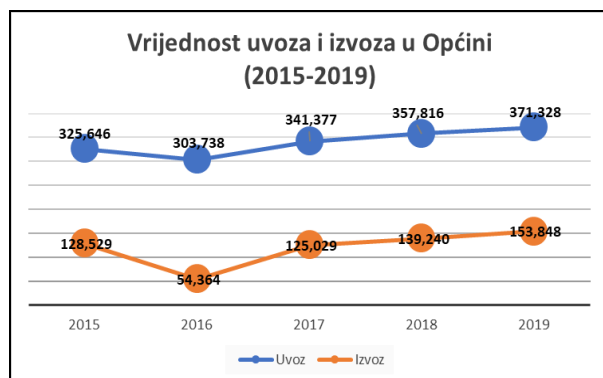
Neto dobit ima pozitivan trend na području općine Posušje kroz cijelo promatrano razdoblje (2017-2019). Povećanje neto dobiti iznosi 49% u 2018. u odnosu na 2017. godinu, odnosno 69% u 2019. godini u odnosu na prethodnu 2018. godinu.

Na području općine djeluje Udruga gospodarstvenika Posušje kao jedino organizirano udruženje gospodarstvenika u Posušju i okuplja 45 članova od kojih jedan član posluje u Republici Hrvatskoj. Članovi Udruge ostvaraju preko 83% prihoda svih gospodarskih društava koji su predali završne financijske račune za 2019. godinu i zapošljava preko 60% ukupnog broja zaposlenih. Dobit članova Udruge gospodarstvenika čini više od 75% dobiti svih poslovnih subjekata iz općine Posušje koji su predali završne financijske račune za 2019. godinu.

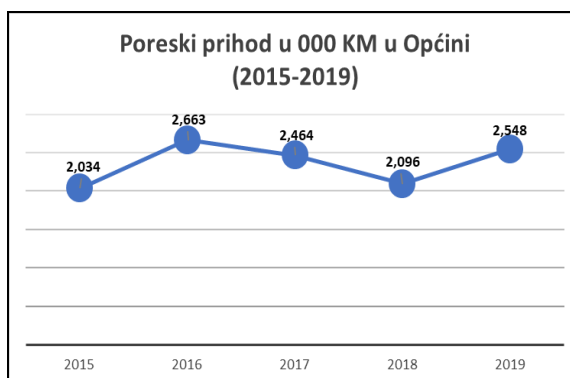
Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku općina Posušje u proteklih pet godina bilježi rast i izvoza i uvoza. Izvoz je u 2019. godini u odnosu na 2015. godinu porastao za

19,7%, dok je u odnosu na 2017. godinu veći za 18,2%. Proizvodi koji se najviše izvoze su razne vrste kablova (instalacijske žice i vodovi za fiksna polaganja, fleksibilni vodovi i kabeli, energetski kabeli do 1kV, signalni kablovi), cijevi, fleksibilne ambalaže te vrećice i folije. Najviše izvoza stvara prerađivačka industrija (djelatnost grane C), a slijedi ga građevinarstvo (djelatnost grane F) sa 18%.

Uvoz je u 2019. godini u odnosu na 2015. godinu viši za 12,3% dok je u odnosu na 2017. godinu veći za 9,5%.

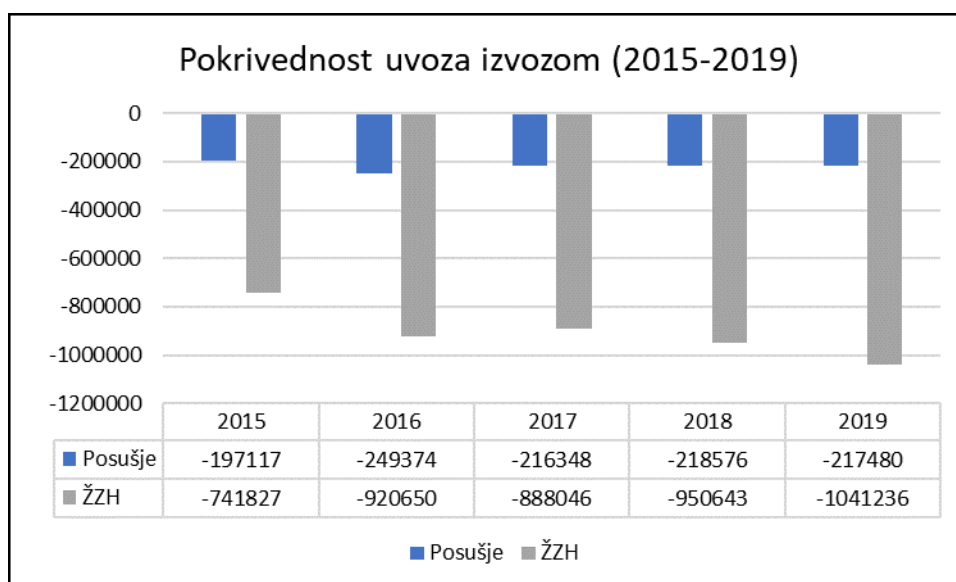

Slika 4 - Odnos uvoza i izvoza tisućama (Izvor: FZS)

Slika 5 - Porezni prihodi Općine u tisućama (Izvor: FZS)

Pokrivenost uvoza izvozom na području općine Posušje oscilira kroz promatrano vremensko razdoblje i manja je za 10% u 2019. u odnosu na 2015. godinu, ali u odnosu na 2017. godinu ima tendenciju povećanja (više raste izvoz nego uvoz), mada nedovoljno da pokrivenost dobije pozitivnu vrijednost. Situacija je ista na razini županije kao i kod svih općina unutar županije.

Slika 6 – Pokrivenost uvoza izvozom u općini Posušje i ŽZH (Izvor: FZS)

Uvoz po glavi stanovnika je također u konstantom porastu i viši je i od županijske i od federalne razine. U 2019. godini iznosio je 18.260 KM ili za 38% više nego u 2015. godini, dok

je na županijskoj razini uvoz po glavi stanovnika u 2019. godini iznosio 17.860 KM, a na federalnoj razini 6.320 KM. U isto vrijeme izvoz po glavi stanovnika je također u porastu u promatranom vremenskom razdoblju s 3.474 KM u 2015. godini na 7.563 KM u 2019. godini (na razini županije izvoz po glavi stanovnika iznosio je 6.709 KM, a na razini FBiH 3.435KM).

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku porezni prihodi u općini Posušje u proteklih pet godina rastu za 25%. Gledajući po godinama, 2017. godine bilježi se prvi pad prihoda u odnosu na 2016. godinu za 7%, a zatim se i 2018. godine bilježi pad u odnosu na 2017. godinu za 15%, nakon čega slijedi rast za skoro 22%.

Broj poduzeća na 1000 stanovnika u općini Posušje je 65 i kroz promatrano vremensko razdoblje se povećavao (61 u 2015. godini, 62 u 2017. godini) i niži je nego na razini županije (68 u 2019. godini) i nego na federalnoj razini (66 u 2019. godini) koji također u promatranom razdoblju bilježe trend rasta.

Poslovno okruženje

Općina Posušje je 2017. godine dobila BFC certifikat (Business Friendly Certificate) čime je certificirana kao općina s povoljnim poslovnim okruženjem. U općini Posušje postoje dvije poduzetničke zone koje su u funkciji:

- Poduzetnička zona Osrdak. Zona se nalazi uz magistralni put Posušje – Mostar, na 2 km od centra Općine, prostire se na 13,74 ha i ima 24 parcele. PZ Osrdak je namijenjena za proizvodne aktivnosti. U zoni trenutno posluju 4 poduzetnika koji zapošljavaju 103 zaposlena.
- Poduzetnička zona Vlake. Poduzetnička zona Vlake nalazi se uz magistralni put Posušje – Tomislavgrad i na udaljenosti od 6 km od urbanog dijela Općine. Prostire se na 198,38 ha i 4 parcele, a predviđena je za proizvodna poduzeća u industrijama plastike, eksploatacije i obrade kamena, građevinarstvu i drugim srodnim djelatnostima. U Zoni trenutno posluje 8 poduzetnika, koji zapošljavaju 158 djelatnika.

Pored ove dvije poslovne zone u općini Posušje je kroz strateške intervencije u funkciju stavljen Logistički centar s registriranom fondacijom TPP (Tehnološki park Posušje) koji se nalazi u Poslovnoj zoni Osrdak koji je u potpunosti opremljen CNC strojevima za obradu metala i plastike, a gdje se izvode praktični dijelovi nastave za učenike smjera CNC operater u Srednjoj strukovnoj školi. Osim učenika, nabavljenu opremu koriste i privatna poduzeća iz sektora metala i plastike. U Logističkom centru su smještene 2 poduzetnika. Općina je za dobivanje BFC certifikata morala ispuniti sve zahtjevne uvjete koji su specificirani u kriterijima za dobivanje certifikata. Općina je kroz godine radila na uređenju poslovne zone Osrdak kako bi zona imala uređenu infrastrukturu čime se stvaraju uvjeti za dodatne investicije. Samim time kroz projekt IPA CBC asfaltirano je 1 km dionice koja ide kroz zonu, postavljena su rasvjetna tijela i signalizacija. Također, Općina je aktivno surađivala u tijeku provođenja projektnih aktivnosti iz područja kamena s Javnom ustanovom Razvojnog agencijom Županije Zapadnohercegovačke-HERAG, podupirući korisnike kroz pomoć pri prijavi projekata, ustupanje prostora za korištenje i druge slične oblike potpore. Važno je napomenuti i to kako je Općina tijekom provedbe Strategije razvoja Općine Posušje 2014-2023. godine izradila Studiju višenamjenskog vrednovanja poljoprivrednog zemljišta na

području općine Posušje u suradnji s Agronomskim i prehrambeno-tehnološkim fakultetom Sveučilišta u Mostaru, a koja je dostupna na web stranici Općine Posušje. Ta studija omogućila je brzo i učinkovito pregledavanje pogodnih zemljišta za uzgoj određene kulture na području općine Posušje.

Turizam

Po pitanju turizma općina Posušje bilježi lagani napredak iako se ne može govoriti o značajnijim gospodarskim rezultatima. U proteklom razdoblju Općina Posušje svake godine sudjeluje na sajmovima kako bi prezentirala proizvode domaćih proizvođača i svoju turističku ponudu (Baška Voda, Mostar). Također, Općina je pokrenula ili sudjelovala u projektima razvoja turizma prvenstveno kroz EU financirane projekte. Tako su tijekom 2017. i 2018. godine uspješno provedena 2 projekta iz područja unaprjeđenja turističkih potencijala općine Posušje, u okviru kojih je uređeno kamp područje u Masnoj Luci, te je nabavljena oprema za organizaciju festivala i sajmova (šandovi, šatori, grijalice). Također, nabavljena je i API komora koja je postavljena u blizini Tribistova i u kojoj posjetitelji mogu dobiti više informacija kao i doživjeti blagodati API komore, odnosno zdravstvenog efekta kojeg ona nudi. Također, kad je riječ o Planinarskom domu i tu su se dogodili određeni pomaci, odnosno radi se kontinuirano na uređenju i završetku izgradnje Planinarskog doma. Nabavljena je sanitarna oprema i namještaj za sobe, a uređivan je i prostor ispred Planinarskog doma. Još predstoji završno unutarne uređenje i opremanje kako bi se objekt u cijelosti stavio u funkciju. Općina je u segmentu razvoja i promocije turizma razvila i dobru međuopćinsku suradnju i to prvenstveno kroz zajedničku provedbu projekata s općinama Tomislavgrad, Jablanica i Prozor Rama tijekom 2017. i 2018. godine.

Općina je dodatno mapirala i identificirala ključne turističke resurse koji su podloga za budući razvoj turističke ponude:

- Park prirode Blidinje - Park prirode Blidinje osim brojnih prirodnih ljepota sadrži i zanimljive zabavne i edukativne događaje koji privlače sve veći broj turista i zaljubljenika u prirodu. U tijeku je uređenje prvog kampa u Masnoj Luci u Parku prirode Blidinje kojim će upravljati HPD „Pločno“ i koje će biti u sastavu Planinarskog doma u Masnoj Luci. Od rekreativnog sadržaja Blidinje nudi: biciklizam, jahanje, planinarenje, skijanje, quad ture, kajak i ostalo. Do sada je uređeno 53,6 km planinarskih staza koje vode na vrh Pločno kao i na vrh Vran planine.
- Kanjon Brina (Ričina) – Kanjon Brine ima uređenu planinarsku stazu koja polazi od nekropole stećaka i završava u blizini jezera Tribistovo na kojem se nalazi izletišta. Također, na ovom se potezu nalazi i Šimića pećina. Planinarska staza je ukupne dužine 7,5 km, a postoji mogućnost uređenja MTB staze kao i zip line, te ostalih pustolovnih sadržaja, kako bi se upotpunila turistička infrastruktura i ponuda.
- Vodopad Žukovica - Izvire u zaseoku Osoje koje se nalazi selu Zagorje kod Posušja. Teče kroz Zagorje gdje neki stanovnici toga sela koji žive uz njezin vodotok koriste njezinu vodu za zalijevanje povrtlarskih i ratarskih kultura na svojim njivama. Ovo područje prepoznali su još prije deset tisuća godina naši preci koji su bili nastanjeni u pećini, danas

poznatoj kao Žukovačka pećina koja se nalazi do samog vodopada. Netaknuta priroda, hladna i pitka voda, miris trava i cvrkut ptica – savršeno je to mjesto za odmor.

- Nekropola stećaka Bare - Nekropola Donje Bare nalazi se na jugozapadnim padinama planine Čvrsnice. Nekropola je i nacionalni spomenik Bosne i Hercegovine, čini je 26 stećaka.
- Lokalitet Brižak - O iznimnom značaju Posuškog Graca u kasnoantičkom razdoblju svjedoči nam otkrivena ranokršćanska dvojna bazilika, koja se nalazi na lokalitetu Brižak unutar aktivnog katoličkog groblja. Bazilika se sastoji od sjeverne – veće i južne – manje crkve. Za nju je karakteristična kriptna ili grobnica na svod koja se nalazi unutar veće crkve.

Također, u općini Posušje su aktivne sljedeće organizacije koje se na izravan ili neizravan način vežu za turizam i koje su partneri u razvoju turizma:

- Hrvatsko planinarsko društvo „Pločno“ – aktivno u uređenju planinarskih staza i gradnji planinarskog doma i kampa u Masnoj Luci.
- Udruga „Visit Blidinje“ – aktivna u segmentu promocije Blidinja.
- Golf klub Posušje „Topala“ – aktivni u razvoju i promociji golfa, a od 2013. godine dodatno uređuju golf teren.
- Biciklistički klub „Pony“ – aktivno u organizaciji biciklističkih događanja.

Na temelju podataka Ministarstva gospodarstva ŽZH općina Posušje ukupno ima 44 registrirane smještajne jedinice što je nepromjenjen broj u promatranom razdoblju 2015-2019. godine. Pored registriranih ležajeva u motelima u općini Posušje je prisutan i jedan broj ležajeva u individualnom smještaju kao što su kuće za odmor i vikendice. Pregledom online booking servisa Booking.com 4 su objekta registrirana na Bookingu i to 4 kuće za odmor koje su visoke kvalitete. U 2019. godini je službeno ostvareno 310 noćenja što je porast u odnosu na 2015. preko 200% (u 2015. godini je bilo oko 100 noćenja). Međutim, još uvijek se ne može govoriti o turističkim noćenjima već ponajviše o poslovnim ili usputnim noćenjima. ŽZH još uvijek nema razvijen institucionalni okvir za razvoj i promociju turizma, odnosno na razini županije nema turističke zajednice i nema institucije koja je izravno zadužena za promociju turizma i turističkih potencijala. Međutim, ŽZH je u 2019. godini usvojila Zakon o turizmu Županije Zapadnohercegovačke (u daljnjem tekstu: Zakon o turizmu ŽZH), te je donijela Strategiju razvitka turizma Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje od 2020. do 2027. godine. Donošenjem ovih strateških i zakonskih dokumenata stvorena je pretpostavka za daljnji razvoj i reguliranje turizma.

Od značajnih manifestacija za turizam u općini Posušje, koji na godišnjoj razini posjeti najmanje 3000 posjetitelja, i koje bilježe rast od 2015. godine kada je procjenjeni broj posjetitelja bio 1500, mogu se izdvojiti sljedeće manifestacije:

- Posuško lito - Kulturno – sportska manifestacija „Posuško lito“ održava se niz godina i s početkom ljeta postaje središte događanja u Hercegovini. U bogatom programu kroz cijelo ljeto održava se niz zabavnih, kulturnih, sportskih i drugih događaja.
- Festival klapske pisme „Festival klapske pisme“ je manifestacija koja se održava u sklopu „Posušskog lita“ i prvi je festival takve vrste u Bosni i Hercegovini. Festival traje 3 dana i svake godine okuplja sve veći broj izvođača.

- Blidinje Gastro Festival koji je prvi put organiziran u 2018. godini i koji okuplja lokalne i regionalne proizvođače hrane i tradicionalnih proizvoda. Festival je prvi put organiziran kroz projekt financiran od strane EU i GIZ, gdje je Općina nositelj organizacije u suradnji s lokalnim udruženjima. Blidinje Gastro Festival neće biti samo turistički događaj već i instrument okupljanja lokalnih proizvođača hrane i drugih proizvoda, te će omogućiti izravnu prodaju i poticaj stvaranju lokalnih lanaca opskrbe.
- Memorijalni susret planinara u Masnoj Luci koji se organizira svake godine ispred Planinarskog doma.
- Božić u Posušju koji okuplja lokalno stanovništvo u vrijeme božićnih blagdana i koji može biti odlična prilika za dodatnu promociju i uvezivanje lokalnih proizvođača.

Od sekundarne turističke infrastrukture u općini Posušje ima oko 130 km obilježenih planinarskih staza, ali još uvijek nema uvezane turističke ponude. Također, nema obilježenih biciklističkih staza kao niti druge organizirane turističke infrastrukture osim Golf igrališta Topala kojim upravlja Golf klub Topala. Igralište ima 9 rupa i uređenu klupsku kuću sa svim potrebnim sadržajima. U odnosu na 2015. godinu uređeno je oko 18 km pješačkih i planinarskih staza, te je pokrenuta izgradnja i uređenje kampa u Masnoj Luci i dodatno uređenje Planinarskog doma. Golf klub Topala je dodatno uređio prihvatnu infrastrukturu na terenu (mokri čvorovi, ostave, parking i sl.). Također, tijekom 2017-2019. godine provedbom projekata koji naglasak stavljaju na aktivni i pustolovni turizam, te ruralni i agroturizam kako bi se unaprijedila turistička ponuda samog Posušja, ali i šire kroz uvezivanje s planinarima, ali i ostalim pružateljima turističkih usluga. U turističku svrhu pripremljene su dvije nove lokacije: kanjon Ričina i Tribistovo. Tribistovo jezero je nastalo kao akumulacija pitke vode za potrebe Posušja. U prekrasnom planinskom ambijentu, na 900 metara nadmorske visine smjestilo se Akumulacijsko jezero Tribistovo, a pored njega i bazen s uređenom plažom i popratnim sadržajima za djecu i odrasle. Blizina mora i Parka prirode Blidinje zasigurno je jedan od razloga zašto se strani turisti upućuju u ovaj naš planinski kraj. Tribistovo samo po sebi sadržava znamenitosti koje vrijedi posjetiti. U blizini je vrh Orlov kuk, Šimića pećina kao i kanjon Ričine. Trenutno se provode aktivnosti saniranja puta koji će se prilagoditi biciklistima, a koji se veže na više mapiranih biciklističkih ruta.

Poljoprivreda

Prema popisu stanovništva iz 2013. godine u općini Posušje je 1.783 kućanstava koji obavljaju poljoprivrednu djelatnost od čega je 106 kućanstava koji prodaju proizvode na tržištu. Ako uzmemo u obzir da je prema popisu stanovništva iz 2013. godine ukupan broj kućanstava u općini Posušje 5.153 onda proizlazi da se 35% kućanstava u općini Posušje bavi poljoprivrednom djelatnošću, dok se na razini ŽZH poljoprivrednom djelatnošću bavi 38% kućanstava. Od kućanstava koja se bave poljoprivrednom djelatnošću samo 6% kućanstava u općini Posušje prodaje proizvode na tržištu, dok je to na razini ŽZH 12%.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2019. godini u općini Posušje bilo je 29 pravnih osoba i 34 obrta iz sektora poljoprivreda, lov i šumarstvo, dok je u 2015. godini bilo 32 pravne osobe i 17 obrta. Kako je vidljivo iz prethodnih brojki došlo je do smanjenja broja

pravnih osoba za 2, ali i povećanja broja obrta za 17 u sektoru poljoprivrede, lova i šumarstva, odnosno zabilježen je pad pravnih osoba za 9% i povećanje broja obrta dva puta.

Ukupna površina zemljišta koja se koristi od strane poljoprivrednih gospodarstava je 633 ha, od čega je 46% poljoprivrednih površina veličine od 1 do 3 ha u posjedu 194 OPG-a (289 ha) ili 31% od ukupnog broja OPG-ova (ukupno je 632 poljoprivredna gospodarstvenika). Od ukupnog broja OPG-ova 65% njih ima površinu poljoprivrednog zemljišta manju od 1 ha što je nekih 19% od ukupne poljoprivredne površine kod OPG-ova. Broj OPG-ova kroz promatrani vremenski period (2015-2019) nije se značajnije mijenjao. Naime, stvarni broj je manji od službene evidencije jer ljudi ne ažuriraju podatke, a čest slučaj je i smrt upisanih osoba koje nisu odjavljene.

U odnosu na 2013. godinu smanjena je površina neobrađenog zemljišta za cca 20%. Tomu su najviše doprinijeli nasadi ljekovitog bilja (smilje i lavanda) na području naše općine.

Brojno stanje stočnog fonda kod OPG-ova je sljedeće: krave (4140), ovce (7783), koze (384), svinje (28909). Od poljoprivrednih kultura najviše je zastupljeno povrće (119 ha), krmno bilje (69 ha), aromatično i ljekovito bilje (42 ha). Kod većine nije došlo do značajnih promjena u povećanju ili smanjenju broja stočnog fonda u odnosu na 2017. godinu osim što se povećao broj grla krava za cca 24% i broj svinja za 7%.

U 2014. godini registrirana je braniteljska zadruga Eko Hercegovina kako bi se ujedinili mali proizvođači ljekovitog bilja, voća i povrća te osigurao otkup i plasman istih. Kroz projektne aktivnosti nabavljena je oprema za sušenje, destiliranje i pakiranje proizvoda. Zadruga je uspješno djelovala sve do kraja 2018. godine. Nažalost trendovi na tržištu po pitanju uzgoja i prerade ljekovitog bilja nisu bili pozitivni i poticajni za širenje proizvodnje i prerade ljekovitog bilja, kao i njihovog otkupa odnosno plasmana, što je dovelo do situacije sa odjavom braniteljske zadruge. U međuvremenu je bilo i nekih privatnih inicijativa za nasade i proizvodnju drugih poljoprivrednih kultura kao što su aronija, maline i kupine, međutim nema podataka o zasađenim količinama. Formirana je i zadruga Eko vitezovi na području općine Posušje koja ima za cilj okupljanje malih proizvođača i plasman njihovih proizvoda i promociju same destinacije općine Posušje. Braniteljska zadruga osnovana je 2018. godine s 12 ukupno upisanih članova u sudski registar, ali možemo reći kako se broj zainteresiranih za članstvo povećava. Djelatnost se odnosi na proizvodnju i preradu bobičastog, oraščastog i ostalog voća.

Zaključak

Prema dostupnim podacima i svim gospodarskim pokazateljima, gospodarstvo općine Posušje je dinamično te bilježi konstantan porast kako broja poduzeća i obrtnika, tako i vrijednost izvoza, ukupnih prihoda i dobiti. U prethodnom razdoblju Općina je dosta radila na ubrzanju procedura u donošenju odluka i ubrzanju procedura izdavanja potrebnih dozvola za potrebe gospodarstva, a potvrda tog rada je i dodjeljeni BFC certifikat za općinu koja je pogodno mjesto za investiranje. Ovo je posebice važno u kontekstu privlačenja stranih investitora. Također, na razini općine je uspostavljeno Lokalno ekonomsko vijeće – LEV čiji je osnovni zadatak graditi dijalog između privatnog i javnog sektora u cilju kreiranja

povoljnog poslovnog ambijenta. U idućem razdoblju, potrebno je razviti mehanizme putem kojih će se koristiti proračunska sredstva kao i dostupni vanjski izvori financiranja kako bi razvijali financijske instrumente za pružanje podrške gospodarstvu.

Općina Posušje ima sve preduvjete i prirodne resurse za razvoj turizma te je u idućem razdoblju potrebno nastaviti raditi na razvoju specifičnih turističkih proizvoda i sadržaja kako bi se omogućilo ljudima iskorištavanje potencijala i povećanje prihoda kroz turizam. Također, potrebno je razvijati instrumente i načine potpore poljoprivrednoj proizvodnji, a uzimajući u obzir mogućnosti i kapacitete općinskog proračuna.

d) Pregled stanja i kretanja na tržištu rada

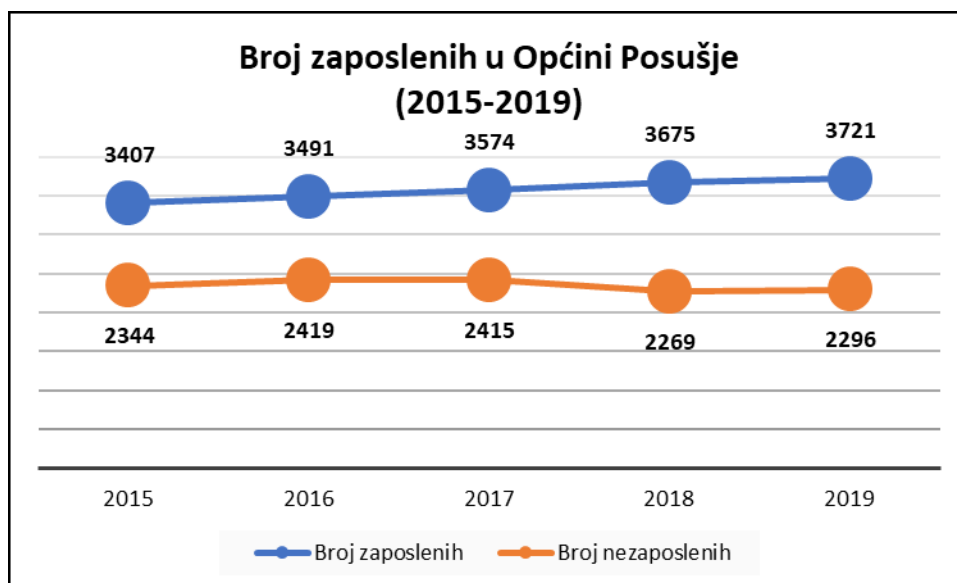
Broj zaposlenih u općini Posušje u prethodnom petogodišnjem razdoblju ima konstantan trend rasta. U odnosu na 2015. godinu kada je broj zaposlenih bio 3407, u 2019. godini zabilježen je porast od 9% (3721 zaposleni).

Broj zaposlenih u poslovnim subjektima koji su predali završne financijske račune za 2019. godinu je 3496 što je 94% od ukupnog broja zaposlenih. Od ukupnog broja zaposlenih u poslovnim subjektima koji su predali završne financijske račune za 2019. godinu najveći broj zaposlenih je u trgovini na veliko i malo (djelatnost grane G) 42%. Na drugom mjestu po broju zaposlenih je prerađivačka industrija (djelatnost grane C) s 20%, a slijedi je umjetnost, zabava i rekreacija (djelatnost grane R) sa 16%.

Broj nezaposlenih kroz promatrano vremensko razdoblje je u opadanju i za 2% je manji 2019. u odnosu na 2015. godinu (2344 nezaposlenih osoba). U razdoblju 2015-2017. godine bilježi se porast nezaposlenih osoba, dok 2018-2019. godine taj trend ide ka smanjenju. Ukupan broj nezaposlenih u 2019. godini je 2296. Ipak, stopa nezaposlenosti na području općine trenutno iznosi 38,2% što je više i od stope na županijskoj (34,5%) i federalnoj razini (37,1%).

Prema podacima iz Zavoda za statistiku od ukupnog broja nezaposlenih osoba u 2019. godini 43% čine mladi do 35 godina starosti. U strukturi nezaposlenih, 2019. godine gotovo 38% nezaposlenih osoba je sa srednjom stručnom spremom (822) dok su na drugom mjestu KV radnici sa 33% (775). Od ukupnog broja nezaposlenih 1279 je žena ili 44% što je približan postotak na godišnjoj razini.

Slika 7 - Broj zaposlenih i nezaposlenih (Izvor:FZS)

Broj umirovljenika u općini Posušje ima trend rasta tako da je broj umirovljenika u 2019. godini porastao za 7% u odnosu na broj umirovljenika u 2015. godini. Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja broj umirovljenika u 2019. godini je iznosio 1979, dok je u 2015. godini iznosio 1852. Općina Posušje u ŽZH ima najveći broj zaposlenih na jednog umirovljenika (1,9) dok je to na razini ŽZH 1,7. Visina prosječne mirovine u općini Posušje je 431,81 KM i najniža je u ŽZH.

Prosječna neto plaća u 2019. godini iznosila je 759,00 KM i iako je za 15% veća nego 2015. godine, najniža je od svih jedinica lokalne samouprave u ŽZH i niža je od visine prosječne plaće u ŽZH kao i prosječne plaće na razini Federacije BiH.

Tabela 5 – Prosječna neto plaća (Izvor: FZS)

PROSJEČNA NETO PLAĆA U KM					
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Općina Grude	834,00	837,00	925,00	937,00	1022,00
Grad Ljubuški	870,00	861,00	836,00	844,00	925,00
Općina Posušje	658,00	656,00	671,00	705,00	759,00
Grad Široki Brijeg	710,00	717,00	754,00	749,00	799,00
ŽZH	759,00	759,00	789,00	796,00	861,00
FBiH	830,00	839,00	860,00	889,00	928,00

Zaključak

Iako su u tržištu rada prisutni pozitivni trendovi u smislu rasta broja zaposlenih i pada broja nezaposlenih, stopa nezaposlenosti je i dalje dosta visoka. Također, rast prosječne plaće

iako je prisutan, nesrazmjeran je s rastom gospodarstva i najniži na području Županije, te je niži i od federalne razine.

U sljedećem planskom razdoblju ključno je prije svega raditi na povećanju zapošljavanja kroz aktivne mjere zapošljavanja i samozapošljavanja prvenstveno kroz podršku razvoja proizvodnih start-up-ova za koje se očekuje da će biti generatori budućeg zapošljavanja na području općine. Također, potrebno je raditi na provođenju programa edukacija za jačanje vještina. U ovom kontekstu također je važno zadržati kontinuitet i aktivnu suradnju između javnog i privatnog sektora, te kontinuitet u suradnji s akademskom zajednicom kako bi obrazovni sustav mogao pratiti zahtjeve tržišta.

e) Pregled stanja i kretanja u području društvenog razvoja

Predškolsko obrazovanje - Ovlast i dužnost Dječjeg vrtića Bajka je odgojno-obrazovna djelatnost. To znači da je predškolski odgoj i obrazovanje usmjeren na djecu i potiče njihov cjeloviti psihofizički, emocionalni i socijalni razvoj. Djeci u vrtiću je omogućen izbor različitih vrsta aktivnosti u kojima aktivno sudjeluju i uče na prirodan način. Na području Općine rade i 3 privatna vrtića. U razdoblju od 2015. do 2019. godine broj djece koji je pohađao predškolski odgoj je 400 što je otprilike za svaku godinu podjednako, odnosno 80 djece po godini. U 2018. i 2019. godini upisano je po 90. Potreba za proširenjem kapaciteta postoji čime će se povećati broj upisane djece, a i potreba za novim brojem djelatnika, najmanje 2 u odnosu na 2019. godinu.

Osnovno školsko obrazovanje - Promatrajući pokazatelje osnovnoškolskog obrazovanja možemo vidjeti kako je broj učenika u padu. U općini Posušje je u školskoj godini 2019/20 u 13 škola upisano 1835 učenika, ili za 87 učenika manje (4,53%) nego u školskoj 2015/16, što je nešto niži postotak nego na razini ŽZH. Na razini ŽZH u istom razdoblju je upisano manje 6,98% učenika. U trenutnu školsku godinu 2020/2021, upisano je 1762 učenika, odnosno čak za 73 manje nego godinu ranije.

Općina Posušje u sljedećem razdoblju planira završiti i osposobiti za odvijanje nastave novu Osnovnu školu fra Petra Bakule. Kad će točno biti ne može se znati budući da završetak škole uvelike ovisi o donatorskim sredstvima na koje Općina aplicira. Do sada je urađena fasada, postavljeni su otvori, a ostalo je da se dovrše unutrašnji radovi. U 2018. godini su urađene elektro i vodovodne instalacije. Ostali objekti koji su u funkciji osnovnoškolskog obrazovanja su u uglavnom dobrom stanju. U proteklom strateškom razdoblju kroz projekte energetske učinkovitosti utopljena su tri objekta, a u sljedećem razdoblju potrebno je nešto više raditi na opremanju školskih kabineta uz manje intervencije na objektima.

Tabela 6 - Broj učenika osnovnih škola (Izvor: Općina)

Godina	Broj škola/zanimanja	Broj odjeljenja	Broj učenika
2015/16	13	105	1922
2016/17	13	104	1853

2017/18	13	102	1778
2018/19	13	125	1844
2019/20	13	108	1835

Srednjoškolsko obrazovanje - Kao i kod osnovnoškolskog obrazovanja, u srednjoj školi je u općini Posušje u 2019/20 školskoj godini u odnosu na školsku 2015/16 godinu upisano 193 učenika manje ili 20,84%. Na razini ŽZH taj postotak je iznosio 23,41%. Broj zanimanja unutar srednjih škola se od 2018/19 godine smanjio za jedno zanimanje zbog reduciranja srednjoškolskih programa i usklađivanja programa potrebama tržišta (riječ je o smjeru za frizere). Srednja strukovna škola u Posušju je u prilično dobrom stanju i opremljena je s kabinetima za odvijanje praktične nastave. Naravno da ima prostora za poboljšanjima na kojima će se raditi i modernizacijom školskih učionica kao i uvođenjem suvremenog načina odvijanja nastave.

Općina Posušje pored analize za srednjoškolsko obrazovanje kontinuirano radi na rješavanju problema deficitarnih zanimanja u Posušju. Tako kroz sastanke Lokalnog ekonomskog vijeća Općina Posušje s gospodarstvenicima razgovara o njihovim potrebama za radnom snagom. U školskoj 2017/18. godini u srednjoškolsko obrazovanje uvedeno je novo zanimanje CNC operater jer je ukazano na potrebu za ovim zanimanjem. U prvi razred za CNC operatere je u školskoj 2019/20 upisano 35 učenika, za 11 učenika više nego u prvoj generaciji. Ukoliko bi se u sljedećem razdoblju ukazala potreba za novim zanimanjima Općina će sigurno poticati i podržati tu inicijativu. Najveće zanimanje u srednjoj strukovnoj školi je iskazano upravo za CNC operatera (35), zatim za računalnog tehničara u strojarstvu (32). Na trećem mjestu je medicinska sestra/tehničar s 26 upisanih učenika u prvi razred srednje škole.

Tabela 7 – Broj učenika srednjih škola (Izvor: FZS)

Godina	Broj škola	Broj odjeljenja	Broj učenika
2015/16	2	54	926
2016/17	2	44	877
2017/18	2	41	821
2018/19	2	41	741
2019/20	2	40	733

U školskoj 2018/2019. godini upisana su dva učenika u odjeljenje s poteškoćama u razvoju, dok su u 2019/20. godini u srednje škole upisana tri učenika u odjeljenje s poteškoćama u razvoju. U Osnovnoj školi Ivana Mažuranića postoji poseban Odjel za djecu s poteškoćama u razvoju, dok djeca s poteškoćama u razvoju u osnovnoškolskom obrazovnom programu u redovnoj nastavi sudjeluju uz pomoć asistenata jer je riječ o manjim poteškoćama u razvoju.

Tabela 8 - Broj učenika po zanimanjima 2017/2018-2019/2020 (Izvor: Općina)

	Broj upisanih u 1. razred	Broj upisanih u 4. razred

Zanimanja – ukupno	2017/18	2018/19	2019/20	2017/18	2018/19	2019/20
Ekonomist	40	22	21	42	40	42
Računalni tehničar u strojarstvu	17	31	32	24	18	26
Tehničar telekomunikacijskog prometa	24	0	0	23	20	14
CNC operater	24	24	35	0	0	0
Medicinska sestra/tehničar	18	21	26	0	0	32
Instalater grijanja i klimatizacije	20	0	0	16	0	0
Obrtnička zanimanja						
Konobar/Kuhar	17	11	6	26	0	0
Frizer	0	8	0	0	0	0
UKUPNO	136	177	120	140	78	114

Prema podacima Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa ŽZH prosječna ocjena učenika u školskoj 2019/20 godini je u gimnaziji iznosila je 4,46 i nešto je viša nego u prethodnim godinama (ista je u školskoj 2018/2019 iznosila 4,2, a 2017/2018 iznosila je 4,12), dok je u Srednjoj strukovnoj školi 2019/20 iznosila 3,71 i također je nešto viša nego u prethodnim godinama (2018/2019 prosječna ocjena je iznosila 3,24, a godinu ranije 2017/2018 iznosila je 3,22).

Glazbena škola - U 2015. godini bilo je ukupno 113 učenika i 11 zaposlenika u glazbenoj školi. U sljedećim godinama dolazi do laganog povećanja broja djece koja pohađaju glazbenu školu i tako je u 2019. godini taj broj bio 119 učenika i 8 zaposlenih. Trenutno glazbenu školu pohađa 129 učenika, od kojih su 81 djevojčica i 48 dječaka. Prostor koji se trenutno koristi za glazbenu školu nije dostatan i adekvatan u potpunosti te je potrebno raditi na izmještanju glazbene škole u nove prostorije. Planirane aktivnosti su premjestiti glazbenu školu u zgradu doma kulture koja se nalazi u samom središtu grada u idućem strateškom razdoblju. Od ove školske godine 2020/2021. godine otvorena je i srednja glazbena škola.

Tabela 9 Broj učenika i zaposlenika u glazbenoj školi u Općini Posušje (2015-2020)
(Izvor: Općina)

Godina	2015			2016			2017			2018			2019			2020		
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U
Broj učenika	-	-	113	-	-	117	39	82	121	39	80	119	41	78	119	48	81	129
Broj zaposlenika	11			11			11			11			8			11		

Zdravstvena i socijalna zaštita

Na području općine Posušje, zdravstvena zaštita se provodi u Domu zdravlja Posušje s ambulantama obiteljske medicine u Viru i Rakitnu. Prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH u općini Posušje u 2019. godini bilo je 91 zaposlenih zdravstvenih i drugih radnika u zdravstvenim ustanovama od čega je 67 zdravstvenih radnika. Od

zdravstvenih radnika 17 je doktora medicine (za 2 više nego 2015. godine), 4 stomatologa (kao i 2015. godine, s tim da je 2018. godine općina imala 10 stomatologa) od čega je 10 specijalista. Sa srednjom stručnom spremom je zaposleno 33 zdravstvena radnika. U administraciji i sa srednjom stručnom spremom je zaposleno 24 radnika.

Tabela 10. Broj liječnika na području općine Posušje i ŽZH (Izvor: FZS)

	2015	2016	2017	2018	2019
Posušje	15	15	16	16	17
ŽZH	76	78	79	93 ¹	80

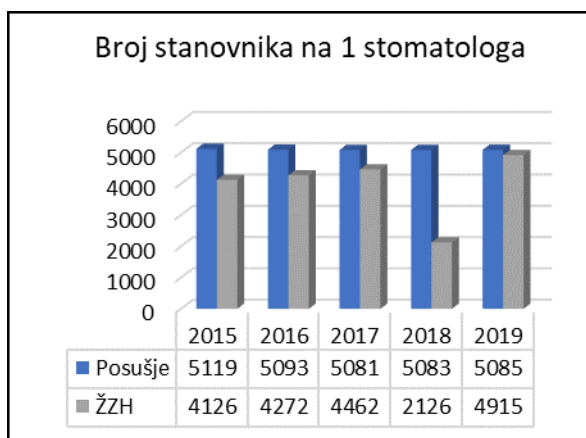
Tabela 11. Broj stomatologa na području općine Posušje i ŽZH (Izvor: FZS)

	2015	2016	2017	2018	2019
Posušje	4	4	4	4	4
ŽZH	23	22	21	44 ²	19

Na području općine, broj stanovnika na jednog liječnika 2019. godine je viši nego na županijskoj razini, a u promatranom vremenskom razdoblju (2015-2019) je u opadanju za 14% sa 1365 na 1197 zbog smanjenja broja stanovnika i povećanja broja liječnika za 1. Broj stomatologa na jednog stanovnika je konstantan tokom promatranog razdoblja i iznosi 4.

Slika 8. Broj stanovnika na 1 liječnika (Izvor: FZS)

Slika 9. Broj stanovnika na 1 stomatologa (Izvor: FZS)

Broj korisnika socijalne zaštite u razdoblju 2015-2019. godina je u opadanju. U 2015. godini taj broj korisnika je bio 596, a u 2019. godini je taj broj iznosio 556. Ovo je djelomično zbog iseljavanja, a djelomično zbog aktivnijeg angažmana djelatnika Centra za socijalni rad

¹ Ovo je službeni statistički podatak, međutim obzirom da prema informacijama na terenu nije dolazilo do promjene broja stomatologa u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu, pretpostavka je kako je riječ o grešci u podacima, ali obzirom da su službeni podaci FZS, ostavljamo podatak uz ovu napomenu.

² Isto kao komentar iznad.

Posušje gdje su se neke od osoba koje su koristile socijalnu zaštitu zaposlile na pola radnog vremena i doprinijele dobrobiti zajednice.

U Centru za socijalni rad Posušje je prijavljeno preko 100 djece s različitim poteškoćama u razvoju i potrebom za stručnom pomoći među koje se ubrajaju djeca bez roditeljske skrbi kao i djeca čiji su roditelji u postupku razvoda. U Osnovnoj školi Ivana Mažuranića Posušje postoji odjel za rad s djecom s poteškoćama u razvoju koji je uspostavljen 2009. godine, a koji pohađaju nastavu sukladno prilagođenom programu za rad s njima. Broj djece koji pohađaju ovaj odjel (uključuje i djecu iz Osnovne i Srednje škole s poteškoćama u razvoju) je 15 i nema značajnih oscilacija u razdoblju 2015-2019 što se tiče broja djece. Također, Centar za socijalni rad Posušje u suradnji s psihologom i socijalnim radnikom redovno održava vježbe za različite kategorije sukladno svojim mogućnostima i prijavljenim potrebama roditelja za njihovu djecu. Broj djece kojima je potrebna dodatna pomoć i podrška je cca. 100. Od 2015. do 2019. godine nema većih oscilacija što se tiče broja djece i taj broj je uvijek oko 100 djece po godini. Po informacijama s terena, ima određen broj djece kojima je potreban svakodnevni i intenzivan rad, a što zbog velikog broja prijavljenih u Centar za socijalni rad Posušje ne mogu to ostvariti odlaze u druga mjesta i privatne klinike pa čak i izvan BiH. Centar za socijalni rad Posušje pruža usluge logopeda i defektologa, a fizioterapijske usluge Dom zdravlja Posušje od 2018. godine. S obzirom na dosta velik broj djece kojima je potreban svakodnevni rad po različitim kategorijama njih čak 50% odlazi i izvan Županije, ali i izvan granica BiH po potrebne usluge.

Projekt izgradnje centra za mentalno zdravlje je i dalje u planu realizacije kao projekt. Otvoren je dijalog s potencijalnim partnerima i započete su pripreme na realizaciji ovog projekta. Centar za socijalni rad kontinuirano pruža već gore spomenute usluge sukladno financijskim mogućnostima i ostalim projektnim aktivnostima (neki su jednogodišnji, a neki višegodišnji). Pored svega navedenog vrijedi istaknuti kako je u Domu zdravlja Posušje u 2018. godini pušten u rad neurorazvojni odjel za djecu s poteškoćama u razvoju. Uz sve dosadašnje aktivnosti iz područja zdravstvene i socijalne zaštite potrebno je raditi i na jačanju svijesti kod roditelja za iskazivanje potreba njihove djece.

Kultura i šport

Kad je riječ o športu krovna organizacija u općini Posušje je Sportski savez Posušje koji broji 12 klubova. U 2019. godini broj članova Sportskog saveza na području općine Posušje je 900. U odnosu na 2015. godinu, broj članova je nepromjenjen. Planirane aktivnosti što se tiče proširenja Sportskog saveza odnose se na uključenje ženskog nogometnog kluba Inter kao i Hrvatskog kluba Cheerleading Posušje. Upravni odbor Športskog saveza na svojim redovnim sastancima radi sve u smjeru što bolje organizacije i pomoći svim klubovima na području općine Posušje.

Pored udruženja unutar sportskog saveza treba spomenuti još 9 ostalih kulturnih udruženja koji broje 250 članova. U segmentu kulture zabilježen je napredak u prethodnom razdoblju te je kulturni život značajno poboljšán. Što se tiče posjetitelja, 2015. godine ih je bilo 6.000 za sve kulturne manifestacije u tom razdoblju, dok je u 2019. godine taj broj osjetno veći i to je oko 15.000 posjetitelja. 2015. godine broj manifestacija je bio 35, a 2019. je povećán za

10 i iznosi 45. Pokrenut je festival klapske pjesme koji je prepoznat i izvan granica BiH kao i manifestacija Božić u Posušju. Također, pored postojećih kulturnih institucija i udruga kao što su Hrvatsko kulturno društvo Napredak podružnica Posušje, Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo „Fra Petar Bakula“, Matica hrvatska Posušje, aktivna je i Udruga mladih „Pauk“ koja organizira različite kulturne sadržaja.

Sigurnost građana

Na području općine Posušje u posljednje 3 godine intenzivno se radilo na postavljanju radarskih kamera u suradnji s MUP-om ŽZH-a. Tako je postavljeno ukupno 11 kamera za kontrolu brzine i valjanosti registracijskih oznaka. Na mjestima na kojima su se često događale prometne nesreće na području općine Posušje postavljeni su i uspornici prometa. Zbog velikog broja djece koja pohađaju središnju Osnovnu školu u Posušju postavljene su nadzorne kamere u dvorištu škole, samom objektu kao i sportskoj dvorani. Sve navedene realizirane aktivnosti su provedene kako bi se postigao što veći stupanj sigurnosti građana, a i djece. Ono na čemu će se raditi u sljedećem razdoblju je postavljanje prometnih znakova (zabrana parkiranja, dodatni znakovi za ograničenje brzine i istaknutije označavanje pješačkih prijelaza), pogotovo u središtu grada gdje je smještena središnja škola. Također, kada su vremenske neprilike izražene u blizini središnje škole se nalazi stara kamena zgrada koja je zbog svoje dotrajalost nesigurna što se tiče urušavanja i padanja krovne konstrukcije. U sljedeće dvije godine kroz realizaciju projekta prekogranične suradnje planirana je rekonstrukcija i uređenje spomenute zgrade koja bi svojim uređenjem postala dom kulture.

Prema podacima dostavljenim od PU Posušje u razdoblju 2017-2019 godine došlo je do smanjenja broja kaznenih djela. U 2017. godini zabilježeno je 43 kaznenih djela, dok je taj broj 2019. godini bio znatno manji (46). Broj prekršaja u vremenskom razdoblju 2017-2019 je u padu pa je tako u 2017. godini broj prekršaja bio 47, a u 2019. godini 44. Po pitanju prometnih nesreća, taj broj je u konstantnom porastu od 130 u 2017. godini, preko 170 u 2018. godini, dok je u 2019. godini veći za 50 prometnih nesreća u odnosu na 2017. godini i iznosi 180. Na području općine 2019. godine zabilježena je jedna prometna nezgoda sa smrtnim ishodom za razliku od 2018. i 2017. kada nije bio ni jedan zabilježen slučaj.

U 2018. godini Općina je izradila dokument „Procjena ugroženosti općine Posušje od prirodnih i drugih nesreća“, a urađen je i usvojen „Program razvoja Zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u općini Posušje“ za razdoblje od 2019-2023. godine. Od mogućih prirodnih katastrofa i velikih nesreća u Procjeni ugroženosti općine definirani su: potres, poplava, oluja i mraz, visoki snijeg i snježni nanosi, tehničko-tehnološke nesreće i ostalo gdje se ubrajaju požari. U zadnjih pet godina nije bilo proglašenja elementarnih nepogoda. Jedino u slučaju jačih vjetrova i snježnih nanosa na putu Posušje-Rakitno-Blidinje dolazi do povremenih zastoja u prometu kada se šalje neophodna mehanizacija koja očisti put. Kako na području općine ima dosta šuma definirane su i mjere zaštite od požara gdje je najvažnije utvrditi šumske i planinarske staze, raditi na presijecanju istih i osigurati lokacije za opskrbu vodom i energije. U svrhu što bržih intervencija vatrogasne postrojbe neophodno je istu opremiti dodatnom vatrogasnom

opremom. U zadnjih pet godina Profesionalna vatrogasna postrojba u prosjeku ima 100 intervencija godišnje.

Pandemija oboljenja COVID-19 izazvala je u svijetu velike ekonomske posljedice za sve države, pa tako i Bosnu i Hercegovinu. S obzirom na trenutnu situaciju, odnosno pandemiju prouzročenu korona virusom (COVID-19) vrijedi se kratko osvrnuti na situaciju na području općine Posušje. Općinski stožer civilne zaštite u suradnji sa Stožerom Civilne zaštite Županije Zapadnohercegovačke je kontinuirano pratio stanje na terenu vezano za ovu pandemiju Koronavirusa (COVID-19), pa tako možemo reći kako je od početka službene pandemije do kraja studenog 2020. godine, broj potvrđenih oboljelih iznosio 588 na području općine Posušje a broj smrtnih slučajeva 14. Kao i svugdje pandemija je imala negativan utjecaj na stanje u gospodarstvu s obzirom na mjere o prestanku rada ili pak o ograničenom načinu rada. Pad gospodarske aktivnosti ima i negativne posljedice na pad prihoda općine Posušje koji iznosi od 10-15 % te će zbog toga biti potrebno učiniti određene promjene u proračunu, što može imati i utjecaj na realizaciju strateških projekata, odnosno mogućnost sufinanciranja projektnih aktivnosti.

Kapaciteti JU Doma zdravlja Posušje nisu bili u potpunosti dovoljni za borbu s iznenadnom i neizvjesnom pandemijom. Međutim interaktivan odnos i naponi svih su bili usmjereni na pomoć svim stanovnicima općine Posušje. Naravno u ovim teškim trenucima je bilo i donacija opreme za zaštitu i borbu protiv pandemije kako od stranih donatora tako i od privatnih poduzeća s područja općine Posušje. Donacije su se odnosile na opremu za zaštitu i borbu protiv pandemije uključujući rukavice, dezificijens, zaštitna odjela kao i maske za lice. U idućem razdoblju trebalo bi nabaviti opremu za laboratorijsku dijagnostiku kako bi se ubrao proces testiranja na COVID 19. Po završetku pandemije bit će moguće uraditi detaljnije i preciznije analize odnosno konkretan utjecaj na gospodarsku sliku općine Posušje.

U općini Posušje ne postoji izražen problem pasa lualica.

Civilno društvo i općinska uprava

Na području općine Posušje prema popisu udruga Ministarstva pravosuđa i uprave Zapadnohercegovačke županije registrirano je 146 udruga iz različitih područja djelovanja (sportske udruge, udruge mladih, ekološke udruge, kulturno umjetnička društva i sl.). Na području Posušja, aktivno djeluje Vijeće mladih kao registrirana NVO na području općine Posušje, a koje uspješno provodi projektne aktivnosti. Općina nastoji svojim svakodnevnim aktivnostima i projektnim djelovanjem ostvarivati što više kontakata s udrugama i raditi na njihovoj promociji i djelovanju. U ovisnosti od aktivnosti udruga Općina podržava akcije i djelovanje udruga. Udruge su partneri u nekim projektnim aktivnostima bilo u partnerstvu s Općinom Posušje ili samostalno, a sve u svrhu poticanja realizacije strateških ciljeva iz Strategije razvoja općine Posušje. U odnosu na 2015. godinu treba spomenuti kako se promjene očituju kroz intenzivniji rad i suradnju u aktivnostima s Općinom Posušje. Kada je riječ o jačanju njihovih kapaciteta uvijek postoji prostor za daljnje učenje i napredovanje na čemu i Općina radi i pravovremeno ih obavještava kada postoji prilika za seminare i edukacije.

Općinska uprava Općine Posušje je sastavljena od temeljnih ustojebenih jedinica: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Služba za financije, Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove, katastar, prostorno uređenje i zaštitu okoliša, Služba za gospodarstvo. Trenutno je 68 zaposlenika u jedinici lokalne samouprave.

Administrativne usluge građanima, a i gospodarstvu se konstantno unaprjeđuju što potvrđuje BFC certifikat čiji je nositelj Općina Posušje.

Zaključak

Na području općine Posušje organizovano je predškolsko, osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, te glazbena škola. U sljedećem razdoblju potrebno je proširiti kapacitete predškolskih ustanova, nešto dodatno raditi na opremanju kabineta osnovnih škola uz manje intervencije na objektima, te raditi na modernizaciji školskih učionica kao i uvođenja suvremenog načina odvijanja nastave u srednjim školama. Obzirom da je od školske 2020/2021 godine u funkciji i srednja glazbena škola, u idućem strateškom razdoblju potrebno je izmjestiti školu u adekvatne prostorije.

U segmentu zdravstva općina je dobro organizirana i provodi se u dobro opremljenom Domu zdravlja i dvjema područnim ambulantama. U segmentu socijalne zaštite uspostavljen je sustav pružanja socijalnih usluga, te postoji potreba za povećanjem kapaciteta usluga logopeda, defektologa, kao i fizioterapijskih usluga. U idućem strateškom razdoblju u planu je izgradnje centra za mentalno zdravlje.

Općina Posušje relativno je sigurna općina koja ima trend pada u broju prekršaja i broju kaznenih djela iako je broj prometnih nezgoda u porastu. PU Posušje planira uvođenje dodatnih kamera kao i pojačanih kontrola na terenu kako bi se ovaj trend zaustavio.

Na području općine u proteklih pet godina nisu zabilježene elementarne nepogode, ali kako je broj vatrogasnih intervencija zbog količine šuma veliki, u idućem razdoblju potrebno je u skladu s definiranim mjerama zaštite od požara utvrditi šumske i planinarske staze, raditi na presijecanju istih i osigurati lokacije za opskrbu vodom i energije. Općina Posušje ima ažurirane dokumente Procjena ugroženosti od požara i Plan zaštite od požara u kojima je definirano sve vezano za požare i zaštitu od požara. U svrhu što bržih intervencija vatrogasne postrojbe neophodno je istu opremiti dodatnom vatrogasnom opremom.

Kultura i šport na području općine imaju veliki značaj, te kroz intenzivan rad u proteklom periodu bilježe iskorak ka boljem. U narednom periodu kroz Športski savez, kao krovne institucije radit će se na proširenju aktivnosti. Također, nastavit će se i potpora kulturnim manifestacijama koje postaju i regionalno priznate. Općina će i u idućem razdoblju svojim svakodnevnim aktivnostima i projektnim djelovanjem uspostavljati što više kontakata s udrugama civilnog društva i raditi na njihovoj promociji i djelovanju te jačanju njihovih kapaciteta.

f) Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

Prometna infrastruktura

Općina Posušje ima ukupno 25 km magistralnih i 60 km regionalnih cesta. Od ukupne dužine regionalnih cesta u ŽZH u Općini Posušje se nalazi 41%. Lokalnih cesta u Općini Posušje ima ukupno 191 km od čega je 26% ili 50 km još uvijek neasfaltirano i prvenstveno se nalazi u manjim zaseocima. Međutim, 99% stanovništva ima pristup asfaltiranim cestama.

Na području općine Posušje, odnosno u MZ-ovima, do sada je asfaltirano 15 km lokalnih puteva. Plan za nadolazeće razdoblje je asfaltiranje preostalog dijela neasfaltiranih puteva što je ukupno oko 5 km.

Pored lokalnih cesta koje su u nadležnosti Općine, problem za općinu Posušje predstavlja i usko grlo na magistralnoj cesti Posušje – Mostar na području Vranića, što usporava komunikaciju Posušja s regionalnim središtem. Međutim, ovo zahtjeva ulaganja od strane Cesta Federacije BiH, s tim da bi Općina Posušje poduzela potrebne aktivnosti u svojoj nadležnosti.

Tabela 12 – Prometna infrastruktura (Izvor: Izvještaj o razvoju ŽZH 2019.)

PROMETNA INFRASTRUKTURA (u km)			
	Površina u km²	Magistralni putovi	Regionalni putovi
Općina Grude	221	18	31
Grad Ljubuški	293	37	42
Općina Posušje	461	25	60
Grad Široki Brijeg	388	27	15
ŽZH	1.362	107	148
FBiH	26.110	2.008	2.689

Vodovodna i kanalizacijska infrastruktura

Ukupna dužina do sada izgrađenog vodoopskrbnog sustava u općini Posušje je 21 km, od čega je 12 km vodoopskrbnog sustava izgrađeno u razdoblju od 2013. do 2017, 4 km u 2018. godini, a 3 km u 2019. godini. Još uvijek postoji potreba za izgradnju vodovodnog sustava u mjestima gdje nema izgrađene vodovodne mreže što ukupno iznosi oko 15 km. Izgradnjom ovih 15 km vodovodne mreže završila bi se cjelokupna izgradnja vodovodne mreže na području općine Posušje. Ukupno je na vodoopskrbni sustav do sada priključeno 3600 priključaka. U 2018. godini imamo novih 10 priključaka, u 2019. dodatnih 20 priključaka. Dodatnom izgradnjom vodovodne mreže omogućilo bi se priključivanje još 500 priključaka. Pokrivenost stanovništva vodoopskrbnim sustavom je oko 85%. Potrošnja vode u općini Posušje od 2015. godine do kraja 2019. godine je 2.220.000 m³ (godišnje cca 550.000 m³ vode). Projekcija potrebnih količina vode za općinu Posušje za razdoblje u sljedećih 5 godina je oko 3.000.000 m³ pitke vode. U sljedećem razdoblju neophodno je raditi na dovršetku vodoopskrbnog sustava Rakitno i vodoopskrbnog sustava Vir-Zagorje.

Pokrivenost separatnim kanalizacijskim sustavom je još uvijek na nuli jer je izgrađeno samo 2,2 km mreže u prethodnih 5 godina. Jedan od ključnih projekata za Općinu Posušje „Pročistač vode“ nije izgrađen zbog nedostatka financijskih sredstava odnosno zbog nemogućnosti da Općina financira izgradnju ili da zbog prezaduženosti krene u izgradnju kroz neki od kreditnih aranžmana. Međutim, ovaj projekt je od iznimne važnosti za općinu Posušje i ostaje kao jedan od glavnih prioriteta za rješavanje u sljedećem razdoblju. Zajedno s Općinom, JP Vodovod je zaduženo za realizaciju projekata iz vodnog sektora na području općine Posušje i bilježi znatan porast prihoda, jačanje ljudskih kapaciteta kao i učinkovitiju administraciju.

Zaključak

Prometna povezanost općine je veoma dobra i gotovo cjelokupno područje je pokriveno asfaltnim putem, dok se u idućem sedmogodišnjem razdoblju planira 100% pokrivenost. Iako značajno izgrađen vodovodni sustav, u idućem razdoblju neophodno je raditi na njegovom završetku kako bi se osigurala vodoopskrba za cjelokupno područje općine. Veliki

problem Općine je nedostatak separatne kanalizacijske mreže te pročistača vode što će biti fokus u idućem strateškom razdoblju. Općina Posušje ima ažurirane dokumente Procjena ugroženosti od požara i Plan zaštite od požara u kojima je definirano sve vezano za požare i zaštitu od požara i koji se aktivno planiraju provoditi i u idućem strateškom periodu.

g) Zaštita okoliša/životne sredine uključujući smanjenje rizika od katastrofa/nesreća

Javna ustanova JP Vodovod d.o.o. Posušje je poduzeće koje djeluje kao jedinstvena cjelina, a obveze poduzeća proistječu iz registrirane djelatnosti te uključuju skupljanje, pročišćavanje i distribuciju vode, prikupljanje, odvoz i odlaganje komunalnog otpada od građevinstva, gospodarskih subjekata i ustanova, poslove javne higijene i zelenila-čišćenje i održavanje javne higijene i zelenih površina, održavanja gradskih i lokalnih ulica i javnih površina u zimskim uvjetima u skladu s operativnim programom održavanja. Redovno održavanje, nadogradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže su obveze i odgovornosti vodovodnog poduzeća, a sve u svrhu osiguranja adekvatnog održavanja, izgradnje i unaprjeđenja vodovodnog sustava i objekata vodovodne infrastrukture na području općine Posušje.

Upravljanje otpadom

Općina Posušje ima 100 postotnu pokrivenost stanovništva i teritorija organiziranim prikupljanjem otpada. Kroz promatrani vremenski period, ukupno se prikupi 3500 tona otpada godišnje.

Prema evidenciji općinske Sanitarne inspekcije do danas su uklonjene 24 divlje deponije. Procjena je da danas ima 15 divljih deponija na području Općine. Važno je napomenuti da Općina kontinuirano radi na provođenju aktivnosti čišćenja i uklanjanja divljih deponija koji je prisutan zbog neodgovornog ponašanja pojedinaca na što je teško utjecati iako se radi na edukaciji u upozorenju građana na štetnost i zabranu.

Glede selektivnog prikupljanja otpada do sada u općini Posušje postoji otkup papira i sekundarnih sirovina, najviše željeza. Procjenjuje se da se ukupno selektira samo 5% otpada. U odnosu na 2015. godinu procjena je da je došlo do poboljšanja kada je u pitanju upravljanje otpadom iako se ne vodi službena statistika o količini prikupljenog otpada. Međutim, još uvijek treba raditi na izgradnji reciklažnog dvorišta te uklanjanju divljih deponija otpada. Također, problem regionalne komunalne deponije na koju bi se odlagao otpad još uvijek nije riješen.

Komunalni i drugi otpad po karakteristikama sličan komunalnom, s područja općine Posušje se odlaže na deponiju komunalnog otpada „Konjovac“. U Općini Posušje upravljanje otpadom je povjereno poduzeću JP "Vodovod" d.o.o. Posušje, koje se nalazi u 100%-om vlasništvu Općine Posušje. Javno poduzeće „Vodovod“ d.o.o. vrši prikupljanje, odvoz i odlaganje komunalnog otpada s područja 4/5 općine Posušje, dok na preostalom dijelu općine (1/5 površine) prikupljanje otpada vrši poduzeće "Ladanušić" d.o.o. Posušje.

Javna rasvjeta, parking i zelene površine

Potrošnja električne energije u javnoj rasvjeti se od 2015. godine povećava što je razlog dodatnog postavljanja i osvjetljavanja područja, a ponajviše zaselaka i sela, koja nisu bila pokrivena rasvjetnim stupovima. Što se tiče rasvjetnih tijela u 2015. godini ih je bilo 390, a u 2019. godini 680, što je značajno povećanje od 74%. Po godinama broj povećanja je išao kako slijedi: 2015-390, 2016-550, 2017-600, 2018-630, 2019-680). Iako je došlo do povećanja broja rasvjetnih tijela, troškovi električne energije su u opadanju u 2019. u odnosu na 2018. godinu jer je rađena ugradnja i zamjena LED sijalica. Plan je i u sljedećim godinama nastaviti s postavljanjem rasvjete u naseljima koja nisu pokrivena javnom rasvjetom.

Tabela 13 – Količina utrošene električne energije u javnoj rasvjeti (Izvor: Općina)

	2015	2016	2017	2018	2019
Utrošena količina električne energije u javnoj rasvjeti kWh	162.616,58	169.200,63	193.355,99	195.000,00	180.000,00

Kad je riječ o parkingu općina Posušje ima dosta dobro uređen parking. Kroz sustav jednosmjernih ulica u samom centru je osiguran parking u slobodnoj, lijevoj traci koji se ujedno i naplaćuje, a u 2017. godini napravljen je i novi parking pored Doma zdravlja Posušje gdje se može parkirati dodatnih 30 vozila. U 2020. godini u jednosmjernoj ulici omogućen je parking i s desne strane preko puta općine za cca 10 automobila. U samom središtu grada je vrlo malo ili gotovo da nema uređenih zelenih javnih površina te je jedan od ciljeva, uređenjem parkova i pješačkih zona promijeniti stanje na ovom polju. Posušje u jednosmjernoj ulici ima jedan od najljepših parkova na ovom području koji je osiguran videonadzorom te valja istaknuti i pametnu klupu koja se napaja putem sunčeve svjetlosti i osigurava korisnicima bezbrižno punjenje pametnih telefona. U 2018. godini počeli su radovi na drugom gradskom parku iznad stadiona Mokri dolac koji se također nalazi u samom središtu grada gdje su odrađeni glavni zemljani radovi kao i postavljanje staza i drvoreda, a završni radovi se očekuju u ovoj ili početkom iduće godine. Valja istaknuti kako se radi na još jednom gradskom parku na području iza hotela Posušje koji se očekuju početkom 2021. godine.

Kvaliteta zraka, vode i tla

U općini Posušje ne postoji automatska mjerna stanica za praćenje kvalitete zraka, a najbliže mjerne stanice su bile u mjestu Ivan Sedlu te gradu Mostaru, ali iste nisu u funkciji. Jedini dostupni podaci o kakvoći zraka u općini Posušje dostupni su iz 2009. godine i isti su bili zadovoljavajući tj. u granicama vrijednosti propisanih legislativom u ovom polju. Na osnovu pregleda literature te rezultata ankete lokalnog stanovništva, stanje kvalitete zraka na području općine Posušje je zadovoljavajuće.

Općina Posušje nema stalnih površinskih tokova, te istraživanja i procjena kvaliteta površinskih voda nisu rađena. Također, podaci o istraživanjima kvaliteta podzemnih voda nisu dostupni.

Ispitivanja zemljišta s gledišta kontaminacije teškim metalima na području Općine nisu vršena. Poseban problem kontaminacije zemljišta može se javiti u širem okruženju rudničkih kopova. Zbog mobilizacije metala uslijed djelovanja vremena i atmosfera, mobilizirani metali mogu preći u aktivne jonske oblike i tako ući u hranjivi lanac čovjeka. S tog gledišta je iznimno važno uraditi ispitivanja fizikalno-kemijskih karakteristika poljoprivrednog zemljišta u blizini rudnika, s fokusom na teške metale.

Na području općine Posušje postoje područja kontaminirana minama, ali su to šumska zemljišta u rubnim-graničnim područjima s Općinom Jablanica i Gradom Mostarom. Ista su prijavljena i ESFOR-u i BiH MAC-u sa zahtjevom za izvršenjem deminiranja područja. S obzirom kako su prioritetna područja za deminiranje u BiH naseljena područja ili područja neposredno uz naseljena mjesta, a navedene površine kontaminirane minama u općini Posušje udaljene nekoliko desetaka kilometara od najbližih naselja, iste nisu prioritet i teško je očekivati kako će postati prioritet u planskom periodu ovog dokumenta. U vezi s tim do danas nisu izvršene aktivnosti na uklanjanju mina na području Općine.

Energetska učinkovitost

U proteklih 6 godina (2014-2019) na području općine Posušje realizirani su projekti poboljšanja energetske učinkovitosti javnih objekata što je uključivalo postavljanje fasade, novih izolacijskih otvora kao i zamjena načina grijanja (obnovljivi izvori energije). Mjere energetske učinkovitosti provodile su se na javnim objektima što uključuje objekte škole, sportske dvorane, zgrade Općine, Centar za socijalni rad, objekt Rudnici boksita, Dom zdravlja Posušje. Radi se o ukupno 10 objekata. U nadolazećem razdoblju još preostaje provesti mjere energetske učinkovitosti vrtića Bajka čime bi se u potpunosti završile aktivnosti EE u svim javnim objektima općine Posušje.

Zaključak

Iako Općina ima 100 postotnu pokrivenost stanovništva i teritorija organiziranim prikupljanjem otpada, velika prijetnja za okoliš je postojanje velikog broja divljih deponija, te nedovoljno razvijen sustav reciklaže i odvojenog prikupljanja otpada, tako da je u ovom smislu potrebno ulagati kontinuirane napore kroz kampanje za podizanje svijesti, informiranosti i educiranosti stanovništva u smislu okoliša.

Na području Općine u kontinuitetu se radi na uređenju javnih površina i provođenju mjera energetske učinkovitosti što će se nastaviti i u idućem strateškom razdoblju.

h) Stanje prostorno planske dokumentacije

Općina Posušje je od 2012. godine krenula s pripremnim aktivnostima za izradu Prostornog plana općine Posušje za razdoblje 2012.-2023. godine. U travnju 2016. godine na 33. sjednici Općinskog vijeća usvojen je prijedlog Odluke o usvajanju Programa aktivnosti na pripremi, izradi i donošenju Prostornog plana općine Posušje. Nakon toga je, u travnju 2016. godine, u posuškoj kinodvorani održana javna prezentacija Nacrta Prostornog plana općine Posušje. Nakon predstavljanja nacrt je upućen na javnu raspravu kada su sve zainteresirane strane mogle dostaviti komentare, prijedloge i primjedbe. Po potrebi Općina Posušje radi na izradi

pojedinačnih regulacijskih planova za pojedina područja. U sljedećem vremenskom razdoblju se očekuje usvajanje prostornog plana općine Posušje kao i njegova primjena. Do usvajanja novog prostornog plana koristi se stari koji je važeći.

Problem nelegalne gradnje na području općine iako dugogodišnji problem, je znatno poboljšan te možemo reći da su svi novoizgrađeni objekti izgrađeni na legalan način.

i) Analiza proračuna i projekcije sredstava za financiranje realizacije strategije razvoja

Prihodi

Ukupni prihodi odnosno primitci u Proračunu za 2019. godinu iznosili su 9.781.636,03 KM i veći su za 40,56% u odnosu na 2017. godinu, te 100,39% u odnosu na visinu Proračuna za 2015. godinu.

Planirani Proračun za 2020. godinu je manji u odnosu na 2019. godinu za 0,19%.

Tabela 14: Planovi prihoda i visina realizacije prihoda (Izvor: Proračuni)

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupni planirani prihodi	5.390.300	6.793.100	7.293.661	8.303.600	9.818.700
Ukupni ostvareni prihodi	4.881.402	6.645.262	6.959.156	7.922.051	9.781.636
Realizacija u %	-9,44%	-2,18%	-4,59%	-4,59%	-0,38%

U strukturi prihoda najviše sudjeluju porezni prihodi, potom tekuće potpore i kapitalni grantovi pa tek onda neporezni prihodi. U 2019. godini porezna primanja činila su 51% od ukupnog proračuna, a primitci od tekućih transfera i kapitalnih grantova iznosili 27% od ukupnog proračuna, dok su neporezna primanja činila 22% od ukupnog proračuna.

U 2015. godini porezna primanja su iznosila 64% od ukupnog proračuna, a neporezna 28% od ukupnog proračuna, dok su u 2019. godini porezna primanja činila 51% od ukupnog proračuna, a neporezna 22% od ukupnog proračuna.

Porezni prihodi su u konstantnom porastu te su se u razdoblju od 2015. do 2019. godine povećali za 57,92 %. Neporezni prihodi također bilježe rast u istom razdoblju te su u 2019. godini veći za oko 58,05% u odnosu na 2015. godinu. Također, u istom radoblju, uočava se ogroman rast tekućih transfera i kapitalnih grantova, i to za 528% u 2019. godini u odnosu na 2015. godinu koji su rezultat aktivnosti projekta COMPETE PLAMET, odnosno programa prekogranične suradnje Interreg IPA CBC, odnosno utroška programskih financijskih sredstva na području općine Posušje.

Tabela 15. Prikaz omjera poreznih i neporeznih prihoda (Izvor: Proračuni)

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Porezni prihodi	3.137.475,45	3.922.741,35	3.992.492,43	4.452.996,36	4.954.561,43
Neporezni prihodi	1.366.015,46	1.756.506,93	1.767.789,49	1.767.789,49	2.158.953,01
Grantovi	425.111,18	978.626,49	1.237.161,41	2.110.866,08	2.668.121,59

Najznačajniji prihodi u 2019. godini, kao i u ostalim godinama, bili su od neizravnih poreza odnosno raspoređenog PDV-a. Prihod od PDV-a u 2019. je veći u odnosu na 2015. godinu za oko 57%. Udio prihoda od PDV-a u ukupnim poreznim приходima u 2019. godini iznosio je 53%. Pored prihoda od PDV-a, najznačajniji porezni prihod je od poreza na dohodak, koji je u 2019. godini zabilježio rast za oko 15% u odnosu na 2018. godinu, dok je u odnosu na 2017. godinu veći za oko 27%.

Rashodi

Struktura ukupnih rashoda u proračunu Općine odnosi se na rashode za zaposlene, kao što su tekući izdaci za plaće, naknade, izdaci za materijal i usluge, rashode za tekuće transfere i plaćanje kamata, rashode za subvencije, pomoći i naknade, te rashode za kapitalne transfere.

U periodu od 2015.-2019. godine rashodi se kreću u rasponu od 4.981.726 KM u 2015. godine do 8.936.108 KM u 2019. godini. U 2019. godini ostvareni rashodi veći su za 79% u odnosu na 2015. godinu i iznose 8.936.108 KM.

U Općini dominiraju tekući rashodi u odnosu na kapitalne rashode. U prosjeku plaće i naknade zaposlenih čine oko 27% ukupnog proračuna. Materijalni izdaci i usluge za promatrano razdoblje čine u prosjeku 31% ukupnih rashoda proračuna. Tekući grantovi u prosjeku čine oko 25% ukupnog proračuna.

Kapitalni izdaci u razdoblju od 2015.-2019. godine čine u prosjeku oko 8,6% ukupnih rashoda proračuna. Najviši ostvareni kapitalni izdaci su u 2017. godini (14%) i odnose se na rekonstrukciju i investicijsko održavanje. U 2019. godini izdvajanje za kapitalne izdatke iznosi 7% proračunskih rashoda, u iste svrhe kao i prethodne godine.

Tabela 16. Pregled i struktura rashoda u periodu 2015.-2019.godine (Izvor: Proračuni)

Vrsta rashoda	2015 (000 KM)	(%)	2016 (000 KM)	(%)	2017 (000 KM)	(%)	2018 (000 KM)	(%)	2019 (000 KM)	(%)
---------------	------------------	-----	------------------	-----	------------------	-----	------------------	-----	------------------	-----

PLAĆE NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIH (ukupno)	1.804.052	36%	1.846.339	29%	1.770.555	25%	1.818.335	22%	1.884.920	21%
MATERIJALNI IZDACI (ukupno)	1.182.766	24%	1.884.240	30%	2.080.184	29%	2.999.034	37%	3.040.588	34%
TEKUĆI GRANTOVI (ukupno)	1.398.109	28%	1.528.987	24%	1.800.119	25%	1.829.492	23%	2.202.735	25%
KAPITALNI GRANTOVI (ukupno)	261.118	5%	581.380	9%	455.500	6%	688.455	8%	1.149.756	13%
IZDACI ZA KAMATE OSTALE NAKNADE (ukupno)	47.728	1%	51.191	1%	42.213	1%	34.774	0%	36.087	0%
KAPITALNI IZDACI (ukupno)	287.953	6%	427.399	7%	962.313	14%	737.559	9%	622.022	7%
RASHODI IZDACI UKUPNO	4.981.726		6.319.536		7.110.884		8.107.649		8.936.108	

Promatrajući poslovne rezultate Općine Posušje, kroz navedeno razdoblje je vidljivo kako su ostvareni prihodi, veći u odnosu na rashode u razdoblju u 2016. i u 2019. godini.

Općina Posušje 2016. godine ostvarila je suficit proračuna u iznosu od 325.726,95 KM, dok je taj suficit za 2019. znatno veći i iznosi 845.527,89. Međutim, njegova je održivost upitna s obzirom na situaciju oko pandemije virusa COVID-19. Stoga postoji određeni postotak rezerviranosti oko planova i projekcija proračuna za buduće razdoblje.

Tabela 17: Odnos proračunskih prihoda i rashoda (Izvor: Proračuni)

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Ukupni ostvareni prihodi	4.881.402,09	6.645.262,55	6.959.156,25	7.922.051,93	9.781.636,03
Ukupno ostvareni rashodi	4.981.726,15	6.319.535,60	7.110.883,76	8.107.648,72	8.936.108,14
Prihodi-Rashodi	97,99	105,15	97,87	97,71	109,46

Procjena financiranja strategije razvoja općine Posušje za razdoblje 2021.-2023. godine pripravljena je uzimajući u obzir (i) trend izdvojenih sredstava u prethodne tri godine; (ii) proračun za tekuću godinu i projekcije proračuna (DOB-a) za iduće 2021. te 2022. godinu

(iii) očekivana dopunska sredstva iz ostalih vanjskih izvora; (iv) očekivani blagi rast prosječnih izdvajanja od 2% godišnje; (vi) ograničenja u pogledu akumuliranih obaveza kao i drugih rizika.

Ukupan postotak realizacije planiranih projekata za petogodišnje razdoblje od 2015-2019. godine u okviru Strategije integriranog lokalnog razvoja općine Posušje je 51%. Naime, od ukupno 74 projekta iz Strategije 38 projekata, odnosno 51% je provedeno u potpunosti. Udio projekata čija provedba nije ni započeta u ovom razdoblju je 25% (18 projekata), dok je udio djelomično realiziranih ili započetih projekata 24% (18 projekata). U skladu s navedenim podacima zaključak je kako je u promatranom petogodišnjem razdoblju realizirano 56 projekata što je izvrstan rezultat.

Ukoliko se promatra omjer planiranih sredstava iz sektorskih planova, uključujući i naknadno dodane projekte putem planova provedbe, od ukupno 13.252.714 KM planiranih za provedbu svih projekata, realizirano je 51,58%, tj. izdvojeno je 6.835.379,26 KM.

Najniži stupanj realizacije ukupnih sredstava u prethodnom petogodišnjem razdoblju je zabilježen u sektorskom planu za Zaštitu i unapređenja okoliša (42,12%), a za koji je utrošeno 3.228.650 KM. Najviše sredstava je izdvojeno u sektoru Gospodarski razvoj (2.289.297,61KM), što je 67,89% u odnosu na planirana sredstva, dok je u sektor Društvenog razvoja uloženo 59,44% (1.317.431,65KM).

Tabela 18– Realizirana financijska sredstva za strategiju u razdoblju 2015-2019

(Izvor: Jedinica za upravljanje razvojem, Općina Posušje)

Sektor	Planirana financijska sredstva za provedbu projekata ^(*)	Realizirana financijska sredstva za provedbu projekata			% realiziranih sredstava od ukupno planiranih po sektorima
		Proračun	Vanjski izvori	Ukupno	
Gospodarski razvoj	3.372.000	509.290	1.780.007,61	2.289.297,61	67,89%
Društveni razvoj	2.216.264	449.582,65	867.849	1.317.431,65	59,44%
Zaštita i unapređenja okoliša	7.664.450	1.406.046,14	1.822.603,86	3.228.650	42,12%
Ukupno	13.252.714	2.364.918,79	4.470.460,47	6.835.379,26	
% (struktura)		17,84%	33,73%	51,58%	
Postotak realiziranih sredstava od ukupno planiranih				100%	

Što se tiče izvora financiranja, u strukturi ukupno realizirana sredstva iz Proračuna je izdvojeno 34,60% a iz vanjskih izvora 65,40%, što navodi na zaključak na proaktivnost Općine u pronalasku vanjskih izvora financiranja. Imajući u vidu inicijalnu strukturu

planiranih izvora financiranja u Strategiji, gdje je iz Proračuna planirano 26,20% sredstava (3.445.705,64 KM), a iz vanjskih izvora 73,80% sredstava (9.807.008,36 KM), može se zaključiti da je u postotku više sredstava izdvojeno iz vlastitog Proračuna nego je inicijalno planirano.

Kako bi što bolje izvršila pripremu za sljedeće petogodišnje razdoblje Općina je pripremila sedmogodišnju financijsku projekciju za razdoblje 2021-2027. godina. U pripremi ovog dokumenta pomogao je i pregled strukture prihoda i rashoda u prethodnom petogodišnjem razdoblju. Kada promatramo strukturu prihoda možemo vidjeti da se bilježi konstantan porast prihoda u promatranom vremenskom razdoblju, uz konstantan porast posebno poreznih prihoda što je prvenstveno zbog promjene u raspodjeli prihoda od PDV-a nakon korekcije broja stanovnika kao jednog od kriterija raspodjele.

Zbog povećanja prihoda, posebno u zadnje dvije godine Općina planira kako će u sljedećem sedmogodišnjem razdoblju moći izdvojiti više sredstava iz proračuna za projekte iz strategije no što je to ranije bio slučaj. Također, zbog vrlo dobrog trenda privlačenja vanjskih sredstava iz IPA-e, međunarodnih donatora te viših razina vlasti očekuje se nastavak i poboljšanje ovoga trenda s obzirom kako se Općina iz godine u godinu prijavljuje na sve veći broj objavljenih javnih poziva. Iako trenutno nema mogućnost kreditnog zaduženja, iz iskustava iz prakse očekivano je da se po odobravanju prijavljenih IPA projekata povuku manja kreditna zaduženja. Za jedan dio projekata Općina već ima usmena obećanja za financijsku potporu.

Tabela 19 – Pregled glavnih izvora financiranja za razdoblje 2021-2027

Izvori financiranja lokalne razvojne strategije	Okvirna procjena po godinama							UKUPNO (KM)
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Iz proračuna općine Posušje (KM)	355.375	355.375	400.000	450.000	450.000	450.000	450.000	2.910.750
Vanjski izvori (kredit, entiteti, županija, država, javna poduzeća i privatni izvori) (KM)	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.400.000	1.400.000	8.800.000
Vanjski izvori (IPA, donatori i ostalo) (KM)	0,00	0,00	600.000	600.000	600.000	619.625	619.625	3.039.250
UKUPNO (KM)	1.555.375	1.555.375	2.200.000	2.250.000	2.250.000	2.469.625	2.469.625	14.750.000

Ukupna financijska procjena utroška sredstava za projekte iz strategije razvoja za iduće razdoblje od 7 godina iznosi 14.750.000,00 KM. Kao što je navedeno u prethodnom dijelu ona se temelji na činjenici da se općinski prihodi povećavaju u zadnjih par godina, da se

povećava iznos prikupljenih vanjskih sredstava te da je kreditna sposobnost Općine sve povoljnija. Sva četiri projekta su od iznimnog značaja za daljnji razvoj općine i vezana su za vodoopskrbu općine Posušje (tri projekta) i unaprijeđenje uvjeta u osnovnom školstvu (jedan projekat) te trebaju biti sastavni dio Strategije razvoja općine Posušje u sljedećem razdoblju. Važno je navesti kako je projekt pročištača otpadnih voda uključen u Akcijski dokument IPA 2019-2020 u ukupnom iznosu od cca 3.000.000 KM. Očekuje se da početak provedbe ovog projekta krene nakon 2021. godine. Za preostala tri velika projekta postoje usmeni dogovori s financijerima da će se projekti realizirati u sljedećem petogodišnjem razdoblju.

Tabela 20 – Pregled okvirne raspodjele financiranja po sektorima

Ekonomski sektor	Društveni sektor	Sektor zaštite okoliša	Ukupno
1.000.000	5.500.000	8.250.000	14.750.000

1.3 SWOT analiza i strateško fokusiranje

a) Pregled unutarnjih i vanjskih faktora – SWOT analiza.

SWOT analiza za sljedeće sedmogodišnje razdoblje je urađena na temelju SWOT analize rađene prilikom izrade strategije. Međutim, ovaj put je urađena detaljnija analiza i nalazi su grupirani po pojedinim kategorijama radi boljeg pregleda, a iz razloga što nisu rađene pojedinačne SWOT analize po pojedinačnim sektorskim planovima. Najveće su promjene nastale u segmentu mogućnosti i prijetnji s obzirom na promjene koje su se dogodile u okruženju i u vanjskim čimbenicima. Snage i slabosti su još uvijek uglavnom aktualni.

Tabela 21. SWOT analiza

SNAGE	<i>Položaj, prirodni resursi, okoliš i infrastruktura</i>
	Pogodni prirodni i klimatski uvjeti za razvoj specifičnih grana poljoprivrede i EKO poljoprivrede (stočarstvo, voćarstvo, ratarstvo, pčelarstvo)
	Prirodni potencijali za razvoj alternativnih izvora energije (vjetroelektrane i solarne elektrane)
	Dobre prirodne pretpostavke za razvoj specifičnih grana turizma: ruralni, pustolovni, planinarenje, biciklizam, zdravstveni, lov/ribolov (Park prirode Blidinje, kanjon Brine, Čvrstica, Blidinjsko jezero, Tribistovo...)
	Općina bogata mineralnim resursima (kamen, boksit, lapor...)
	Akumulacija pitke vode u jezeru Tribistovo (Mogućnost punjenja i izvoza vode i razvoj Mini hidro-elektrana)
	Dobro organizirano prikupljanje otpada (javno privatno partnerstvo)
	<i>Gospodarstvo</i>
	Jak poduzetnički duh i poduzetnička tradicija (prerada plastike i metala, obrada kamena, prerada mesa, prerada mlijeka i proizvodnja sira, trgovina...)
	Dobra organiziranost gospodarstvenika kroz Udrugu gospodarstvenika Posušje
	Aktivne udruge u području inovatorstva, sporta i pčelarstva
	Općina certificirana BFC certifikatom
	Snažan trend rasta prihoda u privatnom sektoru
	<i>Stanovništvo i društvene djelatnosti</i>
	Izražen rast stope nataliteta, mlado stanovništvo
Snažna i brojna dijaspora	
Otvorenost i fleksibilnost srednjoškolskog obrazovanja za prilagodbu tržištu rada	

	<p>Dječji centar stručnih usluga pri Centru za socijalni rad</p> <p>Razvijen i aktivan nevladin sektor u području društvenog razvoja (udruga roditelja djece s posebnim potrebama, Udruga OSI...)</p> <p>Prepoznatljiv kulturni događaj Festival klapa</p> <p>Aktivno Vijeće mladih</p> <p>Aktivan kulturni sadržaj (HKD Napredak-Podružnica Posušje; Matica Hrvatska – Posušje; Gradska knjižnica; Udruga Pauk; Muzej – U kući Oca mojega; Kino dvorana)</p> <p>Dobro organizirana i aktivna udruga planinara HPD Pločno i gorska služba spašavanja</p> <p>Upravljanje razvojem</p> <p>Aktivno dosadašnje sudjelovanje u razvojnim projektima</p> <p>Aktivno Lokalno ekonomsko vijeće</p>
<p>SLABOSTI</p>	<p><i>Položaj, prirodni resursi, okoliš i infrastruktura</i></p> <p>Nedovršenost komunalne infrastrukture (vodoopskrba i kanalizacije i pročištača...)</p> <p>Neriješena deponija otpada (komunalna deponija)</p> <p>Nepostojanje deponije ili sustava prikupljanja otpada životinjskog podrijetla</p> <p>Nedovoljno izgrađena svijest i odgovornost stanovništva o okolišu</p> <p>Brojnost divljih odlagališta otpada i divljih deponija životinjskog podrijetla</p> <p>Nema sankcioniranja odlaganja divljeg otpada</p> <p>Nepostojanje kapaciteta za reciklažu</p> <p><i>Gospodarstvo</i></p> <p>Najniža prosječna plaća u Županiji (ispod razine FBiH i BiH)</p> <p>Nedostatak financijskih instrumenata potpore zapošljavanja, samozapošljavanja i početničkog poduzetništva (start-up)</p> <p>Visoka stopa registrirane nezaposlenosti i neusklađenost statističkog i stvarnog stanja u području registrirane nezaposlenosti</p> <p>Nepostojanje dualnog sustava obrazovanja</p> <p><i>Stanovništvo i društvene djelatnosti</i></p> <p>Izražena pojava iseljavanja posebno mladih i obitelji</p> <p>Nedovoljni infrastrukturni i stručni kadrovski kapaciteti za potporu mladih i djece s poteškoćama u razvoju (centar za rani rast i razvoj) i osoba s invaliditetom</p> <p>Nedostatak financija za potporu socijalnim uslugama (Nemogućnost</p>

	<p>dodatnoga angažiranja stručnog kadra)</p> <p>Nedostatak finansijskih sredstava za adaptiranje prostora za kulturne sadržaje i aktivnosti</p> <p>Nepostojanje jasne institucionalizirane suradnje s dijasporom Potreba dodatnog unaprjeđenja institucionalizirane suradnje sa dijasporom</p> <p>Upravljanje razvojem</p> <p>Nedostatak instrumenata ekonomske podrške i potreba za dodatnim proširenjem infrastrukturnih razvojnih kapaciteta</p>
<p>PRILIKE</p>	<p>Položaj, prirodni resursi, okoliš i infrastruktura</p> <p>Blizina granice i graničnog prijelaza s Republikom Hrvatskom (EU)</p> <p>Blizina Zračne luke Mostar i redovna zračna linija Mostara s drugim europskim središtima</p> <p>Gospodarstvo</p> <p>Rast potražnje za aktivnim turizmom i domaćom hranom</p> <p>Financiranje razvojnih projekata iz domaćih i EU fondova kada budu dostupni</p> <p>Postojanje tržišta za proizvode od kamena, metala i plastike</p> <p>Potražnja za proizvodnjom energije iz obnovljivih izvora</p> <p>Stanovništvo i društvene djelatnosti</p> <p>Blizina Sveučilišta u Mostaru i Splitu</p> <p>Dostupnost stručnog kadra za specifične socijalne i zdravstvene usluge u okruženju</p> <p>Upravljanje razvojem</p> <p>Razvoj međuopćinske suradnje u BiH</p> <p>Uspostavljen aktivan dijalog sa županijskom razinom vlasti (Razvojno vijeće, ŽOR...)</p> <p>Donošenje strateških dokumenata na županijskoj razini (ruralni razvoj, turizam, kultura, obrazovanje, promocija ulaganja...)</p>
<p>PRIJETNJE</p>	<p>Položaj, prirodni resursi, okoliš i infrastruktura</p> <p>Mogućnost izbijanja požara na osjetljivim površinama (Akumulacija pitke vode Tribistovo, Park prirode Blidinje, šumska područja...)</p> <p>Nekontrolirano zagađenje vodotokova zbog divljeg odlaganja otpada</p> <p>Nerješavanje pitanja regionalne deponije otpada na višim razinama</p>

	Gospodarstvo
	Nestabilno političko, institucionalno i zakonsko okruženje (FBiH, BiH...)
	Financijska kriza u BiH i šire
	Sporost u procesima EU integracija te nemogućnost pristupa EU fondovima
	Neravnomjerna raspodjela sredstava od zajedničkih prihoda
	Stanovništvo i društvene djelatnosti
	Pojačan trend iseljavanja stanovništva
	Migrantska kriza
	Nepovoljna zakonska rješenja na višim razinama vlasti u kontekstu rješavanja određenih socijalnih, zdravstvenih i drugih pitanja
	Upravljanje razvojem
Neefikasnost sustava na višim razinama vlasti	

b) Strateško fokusiranje

Temeljem izvršene evaluacije provedbe strategije u dosadašnjem razdoblju kao i na temelju socio ekonomske analize i SWOT analize Općina Posušje za sljedeće razdoblje zadržava prethodno definirane pravce razvoja s tim da su ažurirani opisi strateških pravaca razvoja.

Tabela 22 Strateški fokusi

STRATEŠKI FOKUSI	
1.	Korištenje prirodnih resursa za razvoj specifičnih grana gospodarstva
2.	Usmjeravanje i podrška razvoja proizvodnog gospodarstva s većom dodanom vrijednošću
3.	Podizanje kvalitete javnih usluga, socijalne i zdravstvene zaštite razvoj komunalne infrastrukture i očuvanje okoliša kako bi se stvorili uvjeti za bolju kvalitetu života
4.	Ulaganje u razvoj ljudskih resursa

- **Korištenje prirodnih resursa za razvoj specifičnih grana gospodarstva**

Općina Posušje se u sljedećem sedmogodišnjem razdoblju želi i dalje usmjeriti na razvoj gospodarstva utemeljenog na racionalnom i održivom korištenju prirodnih resursa. Ovo se posebno odnosi na preradu i obradu kamena, razvoj poljoprivredne proizvodnje i stočarstva kao i na razvoj specifičnih grana turizma s posebnim naglaskom na aktivni i pustolovni turizam.

- **Usmjeravanje i podrška razvoja proizvodnog gospodarstva s većom dodanom vrijednošću**

Temeljem dosadašnjih iskustava kao i temeljem analize stanja u kojoj je vidljivo da proizvodnja i izvoz bilježe značajne rezultate i bilježe rast zapošljavanja, Općina Posušje se u sljedećem sedmogodišnjem razdoblju želi usmjeriti na razvoj proizvodnog i izvozno orijentiranog poduzetništva, te formiranje i potporu razvoju novih poslovnih subjekata s posebnim naglaskom na poticanje mladih i start up poduzeća, kao i privlačenje poslovne dijaspore.

- **Podizanje kvalitete javnih usluga, socijalne i zdravstvene zaštite razvoj komunalne infrastrukture i očuvanje okoliša kako bi se stvorili uvjeti za bolju kvalitetu života**

Na temelju dosadašnjih rezultata Općina Posušje želi i u sljedećem sedmogodišnjem razdoblju podići kvalitetu društvenih usluga i društvene infrastrukture s posebnim naglaskom na obrazovanje, socijalu, zdravstvo i kulturu. Pored društvene infrastrukture potrebno je podići kvalitetu putne i komunalne infrastrukture. Posebna će se pažnja posvetiti realizaciji projekta izgradnje pročistača otpadnih voda koji je pretpostavka za niz drugih projekata i aktivnosti u Općini Posušje.

- **Ulaganje u razvoj ljudskih resursa**

Općina Posušje će u sljedećem sedmogodišnjem razdoblju obratiti pažnju na ljudske resurse bilo kroz sustav obrazovanja ili kroz sve ostale aktivnosti. Posebna će se pažnja posvetiti jačanju ljudskih kapaciteta, stvaranju i ulaganju u razvoj i unaprjeđenje vještina i novih znanja, posebno mladih, te podizanju kvalitete obrazovnih uvjeta i poticanje razvoja nevladinog sektora i angažman mladih ljudi u kulturnim i športskim aktivnostima.

1.4 Vizija razvoja i strateški ciljevi, s indikatorima

a) Vizija razvoja

Temeljem provedene analize i evaluacije Općinski razvojni tim je zaključio kako je postojeća vizija razvoja Općine Posušje još uvijek relevantna te da su načela na kojima je utemeljena postojeća Vizija razvoja još uvijek aktualni. Stoga Vizija razvoja ostaje ista za sljedeće sedmogodišnje razdoblje i glasi:

VIZIJA RAZVOJA OPĆINE POSUŠJE
OSTANIMO, SAČUVAJMO, RAZVIJMO NAŠE POSUŠJE
OPĆINA MLADIH, OBRAZOVANIH I PODUZETNIH LJUDI KOJI KORIŠTENJEM PRIRODNIH
BOGATSTAVA DOBRO ŽIVE NA SVOJIM OGNJIŠTIMA

b) Strateški ciljevi, s indikatorima

Strateški ciljevi predstavljaju prvu transformaciju vizije razvoja. Temeljem srednjoročne evaluacije provedbe strategije, finalnog rezultata provedene revizije socio-ekonomske i

SWOT analize, te definiranjem strateških pravaca zaključeno je da su strateški ciljevi za sljedeće sedmogodišnje razdoblje sljedeći:

1. **Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo**
2. **Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge**
3. **Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš**

Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo

Ovaj strateški cilj se izravno oslanja na prva dva pravca razvoja i to „Korištenje prirodnih resursa za razvoj specifičnih grana gospodarstva“ i „Usmjeravanje i podrška razvoja proizvodnog gospodarstva s većom dodanom vrijednošću“. Ostvarenje ovog strateškog cilja manifestira se kroz povećanje zaposlenih i smanjenje nezaposlenih, povećanje visine poreznih prihoda, te povećanje broja registriranih obrta i osnovanih poduzeća.

Strateški cilj 2: Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge

Ovaj se strateški cilj oslanja na pravac razvoja „Podizanje kvalitete javnih usluga, socijalne i zdravstvene zaštite razvoj komunalne infrastrukture i očuvanje okoliša kako bi se stvorili uvjeti za bolju kvalitetu života“ i „Ulaganje u razvoj ljudskih resursa“. Ostvarenje ovog strateškog cilja manifestira se kroz povećanje broja upisanih učenika u osnovnim školama, broj aktivnih članova kulturnih institucija i bolji pristup socijalnim uslugama za ranjive skupine stanovništva.

Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš

Ovaj strateški cilj se oslanja na pravac razvoja „Podizanje kvalitete javnih usluga, socijalne i zdravstvene zaštite razvoj komunalne infrastrukture i očuvanje okoliša kako bi se stvorili uvjeti za bolju kvalitetu života“, a ostvarenje ovog strateškog cilja manifestira se kroz generiranje prihoda Općine, pristup stanovništva vodoopskrbi, smanjenje divljih deponija i smanjenje trenda iseljavanja stanovništva.

Tabela 14 Indikatori (utjecaja) realizacije strateških ciljeva

STRATEŠKI CILJ 1	Indikator (utjecaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo	Broj zaposlenih /Broj nezaposlenih	3721/2296	4465/2562
	Visina poreznih prihoda	2.548.000	2.800.000
	Broj obrta/broj aktivnih poduzeća	412/285	453/299

STRATEŠKI CILJ 2	Indikator (utjecaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge	Broj učenika osnovnih škola	1835	2100
	Broj članova/polaznika kulturnih institucija	250	300
	Broj osoba s invaliditetom koje primaju socijalnu pomoć	100	120

STRATEŠKI CILJ 3	Indikator (utjecaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš	Postotak stanovništva koje ima riješeno pitanje vodoopskrbe	85%	95%
	Broj divljih deponija	15	12
	Dužina ukupno izgrađenog kanalizacijskog sustava	1,5 km	5,2 km

3. Prioriteti i mjere s indikatorima

Prioriteti predstavljaju ključna polja i smjerove djelovanja za ostvarenje vizije i strateških ciljeva i kao takvi imaju najveći utjecaj na razvoj, odnosno ostvarenje strateških indikatora. Definirani prioriteti su grupirani pod relevantnim strateškim ciljevima.

Slika 2 Prioriteti grupirani po strateškim ciljevima

Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo	<ul style="list-style-type: none"> •Prioritet 1: Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji •Prioritet 2: Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj
Strateški cilj 2: Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge	<ul style="list-style-type: none"> •Prioritet 1: Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje •Prioritet 2: Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja
Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš	<ul style="list-style-type: none"> •Prioritet 1: Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada •Prioritet 2: Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara

a) Pregled prioriteta i pripadajućih mjera s indikatorima

Prioriteti za strateški cilj 1, uključujući pripadajuće mjere, prikazani su u tabeli ispod. U sklopu svakog prioriteta definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata s početnim i ciljnim vrijednostima.

Tabela 15 Prioriteti za strateški cilj 1 s pripadajućim mjerama

STRATEŠKI CILJ 1	PRIORITETI	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027.)
Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo	Prioritet 1.1: Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji	Broj novih start-up poduzeća	10	45
		Broj poduzeća iz prerađivačkog sektora	52	57
		Broj OPGova	632	700
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA				
1.1.1. Promocija ulaganja u općinu				
1.1.2. Razvoj poslovne infrastrukture				
1.1.3. Potpora poljoprivrednoj proizvodnji				

Prioritet 1.2: Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj	Broj ostvarenih noćenja	300	360
	Broj prijavljenih projekata na javni poziv	5	10
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
1.2.1. Razvoj infrastrukture za aktivni turizam			
1.2.2. Promocija turističke ponude			

Prioriteti za strateški cilj 2 s pripadajućim mjerama prikazani su u tabeli ispod. U sklopu svakog prioriteta definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata s početnim i ciljnim vrijednostima.

Tabela 16 Prioriteti za strateški cilj 2 s pripadajućim mjerama

STRATEŠKI CILJ 2	PRIORITETI	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
Prioritet 2.1. Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje		Prosječan uspjeh učenika	3,85	4,00
		Broj mladih u ukupnom broju korisnika kulturnih sadržaja	40%	55%
		Broj korisnika socijalnih usluga koji koriste ove usluge van područja općine	556	400
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA				
2.1.1 Razvoj obrazovanja				
2.1.2 Razvoj kulture				
2.1.3 Socijalna i zdravstvena zaštita				
Prioritet 2.2. Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja		Ocjena zadovoljstva korisnika javnim sadržajem	4,5	5

	općine		
	Površina u m ² uređenog urbanog dijela općine	4000	10000

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA

2.2.1 Prostorno planiranje i zemljišne knjige

2.2.2 Urbano uređenje općine

2.2.3 Podizanje kvalitete javnih usluga

Prioriteti za strateški cilj 3 s pripadajućim mjerama prikazani su u tabeli ispod. U sklopu svakog prioriteta definirani su indikatori (krajnjeg) rezultata s početnim i ciljnim vrijednostima.

Tabela 17 Prioriteti za strateški cilj 3 s pripadajućim mjerama

STRATEŠKI CILJ 3	PRIORITETI	Indikator (krajnjeg) rezultata	Polazna vrijednost (2019)	Ciljna vrijednost (2027)
Prioritet 3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada	Broj ugovora o isporuci vode		3600	4000
	Dužina izgrađenog kolektora do lokacije pročistača		0	800m
	Količina recikliranog otpada		5%	25%
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA				
3.1.1 Razvoj vodovodnog sustava				
3.1.2 Razvoj kanalizacijskog sustava				
3.1.3 Upravljanje otpadom				
Prioritet 3.2. Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara	Vrijeme potrebno za prelazak dionice Posušje-Split		75min	60min

	Vrijeme potrebno za putovanje iz ruralnih MZ do Centra Posušja	25min	18min
	Broj požara zaustavljenih u ranoj fazi izbijanja	80	100

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA

3.2.1 Uređenje lokalnih prometnica

3.2.2 Protupožarna zaštita

4. Ključni strateški projekti

1. Razvoj sustava potpore OPG-ima. Općina će razviti sustav potpore OPG-ima na svom području na temelju prethodno razvijenih kriterija. Nakon što se razrade model i kriteriji Općina će kroz javne pozive izvršiti odabir korisnika te financijski podržati OPGove u njihovim aktivnostima kao što su: registracija, nabavka opreme, odlazak na sajmove, dizajn proizvoda i sl. Vrijednost ovog projekta je 90.000,00 KM i u potpunosti je planirano financiranje iz općinskog proračuna.

2. Dovršetak i stavljanje u funkciju Planinarskog doma u Masnoj Luci. Planinarski dom u Masnoj luci je u izgradnji već više godina i u završnoj je fazi. Dovršetkom doma ispunit će se svi infrastrukturni uvjeti za planinarski, avanturistički, izletnički i speleo turizam na Blidinju. Ukupna vrijednost projekta je 250.000,00 KM. Od toga iz općinskog proračuna planirano je 35.000,00 KM, dok iz vanjskih izvora 215.000,00 KM.

3. Osnivanje turističke zajednice općine Posušje. S obzirom da se općina Posušje želi pozicionirati na turističkoj mapi Hercegovine, te razviti potrebnu turističku infrastrukturu potrebno je oformiti i specijaliziranu organizaciju koja će se baviti promocijom turizma. Također, ŽZH je pokrenula proces izrade novog Zakona o turizmu i turističkim zajednicama, koji predviđa osnivanje općinskih turističkih zajednica. Turistička zajednica je nužan preduvjet u organizacijskom smislu za financijsko iskorištavanje potencijala u turizmu općine Posušje. Ukupna vrijednost ključnog strateškog projekta je 10.000,00 KM i sva sredstva planirana su iz općinskog proračuna.

4. Dovršetak nove osnovne škole fra Petar Bakula. U općini Posušje je u školskoj godini 2020/21 upisano 1762 djece. Postojeći školski kapaciteti su nedostajući i nastava se odvija u dvije smjene. Stoga je potrebna još jedna nova Osnovna škola za južni dio grada kako bi se nastava mogla odvijati u jednoj smjeni. Općina Posušje će pripremiti projektnu dokumentaciju za apliciranje za izgradnju škole te će aplicirati prema različitim donatorima i partnerima kako bi se osigurala sredstva za izgradnju i opremanje. Nakon što se osiguraju sredstva krenut će se s procedurom izgradnje i opremanja. Ukupna vrijednost ovog projekta je 2.000.000,00 KM od čega se planira iz proračuna izdvojiti 300.000,00 KM, a 1.700.000,00 KM iz vanjskih izvora.

5. Izgradnja autobusnog kolodvora. Posušje nema autobusni kolodvor iako je na sjecištu glavnih putnih pravaca Livno – Mostar i Sarajevo – Split. Autobusni kolodvor je Posušju potreban. Postoji lokacija za kolodvor, postoji projektna dokumentacija. Zatvoriti financijsku konstrukciju, javnim natječajem doći do izvođača radova, odrediti nadzorni organ, zatražiti i dobiti uporabnu dozvolu. Ukupna vrijednost ključnog projekta je 70.000,00 KM od čega se planira iz proračuna izdvojiti 7.000,00 KM, a 63.000,00 KM iz vanjskih izvora.

6. Dovršetak izgradnje pročištača pitke vode (Senjakovina). U vodoopskrbnom sustavu Posušja nije izgrađen pročištač pitke vode, te se zbog toga ne može obavljati isporuka ugovorenih količina pitke vode za općinu Imotski (sanitarna ispravnost). Određena je lokacija za pročištač pitke vode (Senjakovine), riješeni imovinsko-pravni odnosi. Projektna

dokumentacija pročišćavača se radi po sustavu „ključ u ruke“- tj. odabrani ponuđač će izraditi sukladno tehnologiji koja će se primjenjivati na pročišćavaču u trenutku realizacije projekta, jer tehnologija pročišćavanja stalno napreduje, te se zbog toga tehnička dokumentacija ne radi unaprijed kako ne bi zastarjela te u tom slučaju ponovno morala raditi aktualna dokumentacija. Izgrađen je bazen na Senjakovini koji je jedan dio sustava pročišćavanja vode. Ukupna vrijednost projekta je 2.500.000,00 KM od čega se iz općinskog proračuna planira 375.000,00 KM, a iz vanjskih izvora 2.125.000,00 KM.

7. Izgradnja pročišćavača otpadnih voda. Posušje nema izgrađen kanalizacijski sustav, tek je počela njegova izgradnja po segmentima. Kao sastavni dio kanalizacijskog sustava je i pročišćavač otpadnih voda kao završni ili finalni segment kanalizacijskog sustava. Pročišćavač treba biti izgrađen u kapacitetu za 10.000 stanovnika na koncu planskog perioda 2027. godina. Ovdje ćemo se zbog ogromne vrijednosti projekta osvrnuti samo na projektnu dokumentaciju. Ukupna vrijednost toga je 100.000,00 KM od čega sve ide iz općinskog proračuna.

5. Provjera međusobne usklađenosti strateških dokumenata

Provjera međusobne usklađenosti podrazumijeva usuglašavanje, osiguranje komplementarnosti razvojnih pravaca i strateških ciljeva sa strateškim ciljevima strateških dokumenata viših razina vlasti kao i sa strateškim dokumentima proizašlim iz procesa europskih integracija i međunarodno prihvaćenim globalnim ciljevima održivog razvoja.

U procesu usklađivanja izvršena je identifikacija strateških i planskih dokumenata te su analizirani ciljevi tih dokumenata kako bi se s tim ciljevima povezali strateški ciljevi i prioriteta Strategije razvoja Općine Posušje za sljedeće sedmogodišnje razdoblje.

Prikaz usklađenosti Strategije razvoja Općine Posušje prikazan je u tabeli ispod.

Strateški dokument više razine	Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz strategije razvoja
STRATEŠKI PLAN RURALNOG RAZVOJA BOSNE I HERCEGOVINE (2018-2021) - Okvirni dokument	
Strateški cilj 2: Jačanje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i ruralnih područja kroz povećanje razine investicija i unapređenje prijenosa znanja i promoviranje inovacija	Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo <i>Prioritet 1.1: Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji</i> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i>
Strateški cilj 3: Unapređenje tržišnosti poljoprivrednopr prehrambenih proizvoda kroz povećanje dodane vrijednosti, poboljšanje standarda kvaliteta i sigurnosti, i jačanje veza unutar lanaca vrijednosti	
Strateški cilj 5: Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima kroz ostvarivanje novih izvora prihoda i unaprjeđenje fizičke infrastrukture, društvene uključenosti i dostupnosti javnih usluga	Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo <i>Prioritet 1.2: Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj</i> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i>
OKVIRNA STRATEGIJA PROMETA BOSNE I HERCEGOVINE (2015-2030)	
Strateški cilj: Zadovoljiti potrebe u smislu održavanja, poboljšanja i razvoja	Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš <i>Prioritet 3.2. Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići</i>

prometne infrastrukture	<p><i>razinu zaštite od požara</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> - <i>Zajednički podržana intervencija više i niže razine vlasti</i>
Strateški cilj 9: Minimalni utjecaj na životnu sredinu	<p>Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš</p> <p><i>Prioritet 3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i>
NACRT STRATEGIJE RAZVOJA FEDERACIJE BiH (2021-2027)	
Strateški cilj 1: Ubrzan ekonomski razvoj	<p>Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo</p> <p><i>Prioritet 1.1: Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> <p><i>Prioritet 1.2: Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i>
Strateški cilj 2: Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj	<p>Strateški cilj 2: Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge</p> <p><i>Prioritet 2.1: Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> - <i>Zajednički podržana intervencija više i niže razine vlasti</i> <p><i>Prioritet 2.2: Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i>
Strateški cilj 3: Resursno učinkovit i održiv razvoj	<p>Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo</p> <p><i>Prioritet 1.1: Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> <p><i>Prioritet 1.2: Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i>
Strateški cilj 4: Učinkovit razvoj infrastrukture	<p>Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš</p> <p><i>Prioritet 3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> <p><i>Prioritet 3.2. Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> - <i>Zajednički podržana intervencija više i niže razine vlasti</i>
NACRT STRATEGIJE RAZVOJA ZAPADNO HERCEGOVAČKE ŽUPANIJE (2021-2027) – nacrt	
Strateški cilj 1: Ekonomski razvijena Županija	<p>Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo</p> <p><i>Prioritet 1.1: Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> <p><i>Prioritet 1.2: Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> - <i>Zajednički podržana intervencija više i niže razine vlasti</i>
Strateški cilj 2: Društveno odgovorna Županija	<p>Strateški cilj 2: Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge</p> <p><i>Prioritet 2.1: Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> - <i>Zajednički podržana intervencija više i niže razine vlasti</i> <p><i>Prioritet 2.2: Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i>
Strateški cilj 3: Učinkovito organizirana Županija	<p>Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš</p> <p><i>Prioritet 3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> - <i>Zajednički podržana intervencija više i niže razine vlasti</i> <p><i>Prioritet 3.2. Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Strateško usmjerenje više razine vlasti</i> - <i>Zajednički podržana intervencija više i niže razine vlasti</i>
OKVIR ZA CILJEVE ODRŽIVOG RAZVOJA U BIH – SDG OKVIR	
Razvojni pravac: "Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom"	<p>Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš</p> <p><i>Prioritet 3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen</i></p>

	<p><i>negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada</i></p> <p><i>Prioritet 3.2. Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara</i></p>
Razvojni pravac: "Pametna rast"	<p>Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo</p> <p><i>Prioritet 1.1: Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji</i></p> <p><i>Prioritet 1.2: Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj</i></p>
Razvojni pravac: "Socijalna uključenost – društvo jednakih mogućnosti"	<p>Strateški cilj 2: Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge</p> <p><i>Prioritet 2.1: Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje</i></p> <p><i>Prioritet 2.2: Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja</i></p>

6. Indikativni finansijski okvir

INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR ZA RAZDOBLJE VAŽENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA					
Redni broj i oznaka	Struktura finansiranja (u %)	Ukupno (KM)	Proračun institucije (KM)	Ostali izvori	
				(KM)	Naziv potencijalnog izvora
1. Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo	6.85%	1.010.000	349.750	660.250	
1.1. Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji	3.56%	525.000	218.750	306.250	
1.1.1. Promocija ulaganja u općinu	0.24%	35.000	30.000	5.000	
1.1.2. Razvoj poslovne infrastrukture	2.58%	380.000	78.750	301.250	
1.1.3. Potpora poljoprivrednoj proizvodnji	0.75%	110.000	110.000	0	
<i>1.1.3.1. Razvoj sustava potpore OPG-ima.</i>	<i>0.61%</i>	<i>90.000</i>	<i>90.000</i>	<i>0</i>	
1.2. Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj	3.29%	485.000	131.000	354.000	
1.2.1. Razvoj infrastrukture za aktivni turizam	2.92%	430.000	76.000	354.000	
<i>1.2.1.1. Doprinos i stavljanje u funkciju Planinarskog doma u Masnoj Luci</i>	<i>1.69%</i>	<i>250.000</i>	<i>35.000</i>	<i>215.000</i>	
1.2.2. Promocija turističke ponude	0.37%	55.000	55.000	0	
<i>1.2.2.1. Osnivanje turističke zajednice</i>	<i>0.07%</i>	<i>10.000</i>	<i>10.000</i>	<i>0</i>	

<i>općine Posušje.</i>					
2. Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge	37.19%	5.486.000	1.122.000	4.364.000	
Prioritet 2.1: Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje	33.16%	4.891.000	1.070.500	3.820.500	
2.1.1 Razvoj obrazovanja	16.31%	2.406.000	706.000	1.700.000	
<i>2.1.1.1. Dovršetak nove osnovne škole fra Petar Bakula</i>	<i>13.56%</i>	<i>2.000.000</i>	<i>300.000</i>	<i>1.700.000</i>	
2.1.2 Razvoj kulture	8.41%	1.240.000	154.500	1.085.500	
2.1.3 Socijalna i zdravstvena zaštita	8.44%	1.245.000	210.000	1.035.000	
Prioritet 2.2: Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja	4.03%	595.000	51.500	543.500	
2.2.1 Prostorno planiranje i zemljišne knjige	0.27%	40.000	27.500	12.500	
2.2.2 Urbano uređenje općine	2.47%	365.000	5.000	360.000	
2.2.3 Podizanje kvalitete javnih usluga	1.29%	190.000	19.000	171.000	
<i>2.2.3.1. Izgradnja autobusnog kolodvora</i>	<i>0.47%</i>	<i>70.000</i>	<i>7.000</i>	<i>63.000</i>	
3. Izgrađena komunalna	55.96%	8.254.000	1.439.000	6.815.000	

infrastruktura uz zaštićen okoliš					
Prioritet 3.1: Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada	48.61%	7.170.000	1.020.000	6.150.000	
3.1.1 Razvoj vodovodnog sustava	42.71%	6.300.000	550.000	5.750.000	IPA sredstva
<i>3.1.1.1. Doprinos izgradnje pročišćivača pitke vode</i>	<i>16.95%</i>	<i>2.500.000</i>	<i>375.000</i>	<i>2.125.000</i>	
3.1.2 Razvoj kanalizacijskog sustava	4.07%	600.000	350.000	250.000	
<i>3.1.2.1. Izgradnja pročišćivača pitke vode</i>	<i>0.68%</i>	<i>100.000</i>	<i>100.000</i>	<i>0</i>	
3.1.3 Upravljanje otpadom	1.83%	270.000	120.000	150.000	
Prioritet 3.2: Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara	7.35%	1.084.000	419.000	665.000	
3.2.1 Uređenje lokalnih prometnica	6.33%	934.000	269.000	665.000	
3.2.2 Protupožarna zaštita	1.02%	150.000	150.000	0	
Ukupno iz strateškog dokumenta	100%	14.750.000	2.910.750	11.839.250	
PREGLED PO IZVORIMA (iznosi u KM i postotci)					
Proračunska sredstva	Kreditna sredstva		Sredstva EU		Ostale donacije
2.910.750 KM	0KM		3.000.000 KM		8.839.250 KM
19,73%	0%		20,34%		59,93%

7. Okvir za provođenje, praćenje, izvještavanje i evaluaciju strategije razvoja

Plan organizacijskih i institucionalnih kapaciteta za uspješnu implementaciju Strategije izrađen je na temelju zaključaka koji su proistekli kao rezultat analize koju je proveo Općinski razvojni tim u okviru procesa revizije Strategije razvoja, a na bazi „Preporuka za uspostavu jedinice za upravljanje razvojem u općini Posušje“, a u okviru aktivnosti ILDP projekta, te preporuka srednjoročne evaluacije razvojne Strategije općine Posušje.

Pregled postojećih kapaciteta za implementaciju strategije

Kao rezultat tehničke potpore koju je ILDP pružio Općini Posušje, a u cilju jačanja funkcije upravljanja razvojem, doneseno je Rješenje o utemeljenju Jedinice za razvoj (JURA) za upravljanje lokalnim razvojem u kojem su definirani poslovi koji se tiču upravljanja razvojem. Jedinica za razvoj uspostavljena je kao stalno radno tijelo Općinskog načelnika i zajedno s Odsjekom za gospodarstvo i razvoj obavlja i koordinira sve poslove koji se tiču poslova upravljanja razvojem. JURA je uspostavljena 2016. godine.

U okviru JURA-e su tri radna mjesta, a koja se izravno odnose na upravljanje razvojem, odnosno potporu realizaciji strategije, i sva tri mjesta su popunjena: (1) Voditelj jedinice, (2) Član jedinice zadužen za financije i (3) Član jedinice zadužen za razvoj prostornog uređenja i javne infrastrukture. U Odsjeku za gospodarstvo i razvoj popunjena su tri radna mjesta (1) Viši stručni suradnik za pripremu i provedbu razvojnih projekata i (2) Stručni suradnik za razvojno planiranje i (3) Viši referent za upravljanje, koordiniranje i održavanje Logističkog centra.

Ova dva tijela, JURA i Odsjek, zadužena su za sve poslove vezane za procese izrade i provedbe općinske strategije razvoja pa tako:

- Zajedno s Uredom Načelnika pokreću i sudjeluju u procesima izrade, implementacije, praćenja i ocjene učinka implementacije strategije razvoja općine,
- Pokreću proces izrade trogodišnjeg plana implementacije strategije (1+2),
- Pokreću pripremu i izradu godišnjeg plana rada JURA i Odsjeka,
- Vode evidencije, podatke i analize povezane s poslovima upravljanja razvojem i svakim pojedinačnim projektom kojega implementiraju, te od istih pripremaju neophodna periodična izvješća kao i godišnje izvješće o realizaciji strategije,
- Aktivno rade na praćenju javnih poziva i pripremi projektnih prijedloga za sufinanciranje projekata iz Strategije razvoja i Plana kapitalnih investicija.

U sklopu unutarnjeg ustrojstva Općine nalaze se četiri Općinske službe koje po potrebi pružaju potporu u procesima upravljanja razvojem, ali kroz Pravilnik o unutarnjoj organizaciji nisu u potpunosti predviđene uspravne i vodoravne poveznice između JURA-e, Odsjeka za gospodarstvo i razvoj i općinskih službi. Kada govorimo o zakonodavnoj vlasti Općinsko vijeće je putem Predsjednika Općinskog vijeća prisutno na važnim sastancima koji su vezani za upravljanje razvojem, privlačenje vanjskih sredstava za realizaciju značajnih projekata i proces revidiranja strategije. Općinsko vijeće razmatra Izvješće o realizaciji strateških dokumenata Općine, uključujući i Revidiranu integriranu Strategiju razvoja kao

vodeći strateški dokument koji je temelj za kreiranje i usvajanje svih ostalih razvojnih politika Općine.

Potrebe za unapređenjem pristupa upravljanju razvojem

U proteklom srednjoročnom razdoblju međusobna komunikacija i razmjena informacija i iskustava vezanih za Strategiju između pojedinih općinskih službi je bila na zadovoljavajućoj razini.

Ipak, u cilju kontinuiranog poboljšanja upravljanja lokalnim razvojem, tijekom izrade Revidirane integrirane strategije razvoja općine, a i u skladu s prijedlozima i preporukama, koje su proizašle iz srednjoročne evaluacije implementacije strategije općine Posušje u narednom razdoblju neophodno je:

- Raditi na vodoravnim i uspravnim poveznicama između općinskih službi i JURA-e i Odsjeka za gospodarstvo i razvoj, sistematizirati ih kroz Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i uključiti službe u redovne poslove upravljanja razvojem,
- Jačati kapacitete svih službi za pripremu i provedbu projekata na razini razumijevanja projektnog ciklusa kako bi mogli sudjelovati u pripremi i provedbi projekata,
- Jačati kapacitete Jedinice za upravljanje razvojem odnosno Odsjeka za gospodarstvo i razvoj,
- Razmotriti mogućnost formiranja Službe za razvoj, odnosno tijela koje će biti sastavni dio ustroja i imati jasnu razvojnu funkciju,
- Razmotriti formiranje ustanove ili organizacije koja će preuzeti ulogu lokalne razvojne agencije i koja se može aktivnije posvetiti projektima, a u isto vrijeme može upravljati i poslovnom infrastrukturom i promocijom općine. Ovo može biti i novouspostavljena Fondacija koja upravlja Tehnološkim parkom.

Kontrolno vrednovanje implementacije revidirane strategije razvoja izvršit će se s istekom petogodišnjeg razvojnog razdoblja, što se poklapa s konačnim vrednovanjem implementacije strategije (2023). Konačno vrednovanje će poslužiti i kao podloga za novi ciklus strateškog planiranja.

Pregled osnovnih aktivnosti i odgovornosti za implementaciju Revidirane strategije razvoja općine Posušje

Osnovne uloge i odgovornosti za implementaciju , praćenje, vrednovanje i izvještavanje	
Aktivnosti	Nadležnost (tko?)
Priprema/ažuriranje Kalendara aktivnosti Jedinice za upravljanje razvojnim aktivnostima (JURA-e)	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici procesa: Ostali službenici JURA-e i Odsjek za gospodarstvo i razvoj
Definiranje prioriteta na temelju strateško-programskih dokumenata za idući 1+2 planski ciklus	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e zajedno s Uredom načelnika Nositelji i sudionici u procesu: Šefovi nadležnih općinskih službi; Kolegij načelnika općine; Ostali članovi JURA-e i Odsjek za gospodarstvo i razvoj
Priprema trogodišnjih/godišnjih planova rada službi, uključujući projekte iz strategije razvoja i vezane redovne aktivnosti	Inicijator i vlasnik procesa: Šefovi nadležnih općinskih službi Nositelji i sudionici u procesu: Rukovoditelj JURA-e

Izrada Trogodišnjeg/Godišnjeg plana rada općinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e zajedno s Uredom načelnika Nositelji i sudionici u procesu: Kolegij načelnika općine
Uključivanje strateških projekata i aktivnosti u plan Proračuna (za iduću godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Šef Službe za financije Nositelji i sudionici procesa: Rukovoditelj JURA-e; Kolegij načelnika općine
Usklađivanje trogodišnjih/godišnjih planova rada službi i Trogodišnjeg/Godišnjeg plana rada općinske uprave s usvojenim Proračunom (za iduću godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e zajedno s Uredom načelnika općine Nositelji i sudionici procesa: Šefovi nadležnih službi; Kolegij načelnika općine
Usvajanje Godišnjeg plana rada općinske uprave (za iduću godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik općine Nosioci i sudionici procesa: Općinsko vijeće
Razrada projekata iz Godišnjeg plana rada JLS	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici procesa: Ostali službenici JURA-e i Odsjek za gospodarstvo i razvoj, Nadležne općinske službe
Praćenje i privlačenje vanjskih izvora financiranja projekata	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici procesa: Ostali službenici JURA-e, Odsjek za gospodarstvo i razvoj i nadležne općinske službe
Praćenje provođenja Godišnjeg plana rada općinske uprave i ostvarenja strateških i sektorskih ciljeva	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici procesa: Ostali službenici JURA-e i Odsjek za gospodarstvo i razvoj;
Izrada i razmatranje polugodišnjih izvještaja o realizaciji planova rada općinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelji općinskih službi, Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici procesa: Kolegij načelnika općine; Rukovoditelj JURA-e; Ostali službenici JURA-e
Izrada godišnjih izvještaja o radu općinskih službi	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelji općinskih službi Nositelji i sudionici procesa: Kolegij načelnika općine; Rukovoditelj JURA-e; Ostali službenici JURA-e i Odsjek za gospodarstvo i razvoj
Uključivanje Partnerske grupe u praćenje provođenja strategije lokalnog razvoja	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici u procesu: Ostali službenici JURA-e i Odsjek za gospodarstvo i razvoj; Partnerska grupa
Priprema i razmatranje Izvješća o razvoju (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici u procesu: Ostali službenici JURA-e i Odsjek za gospodarstvo i razvoj; Šefovi općinskih službi
Priprema i razmatranje Godišnjeg izvješća o radu općinske uprave (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e zajedno s Uredom načelnika općine Nositelji i sudionici procesa: Šefovi općinskih službi; Kolegij načelnika općine
Usvajanje i objavljivanje Izvješća o razvoju (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik općine Nositelji i sudionici procesa: Općinsko vijeće
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvješća o radu općine (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik općine Nositelji i sudionici procesa: Općinsko vijeće
Ostale važne aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Redovno ažuriranje web stranice JLS u sferi informacija koje se odnose na razvojne aktivnosti ▪ Redovni kontakti s višim razinama vlasti ▪ Uspostavljanje i unaprjeđenje međuopćinske suradnje ▪ Pokretanje procesa finalne evaluacije strategije razvoja 	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelj JURA-e Nositelji i sudionici: Ostali službenici JURA-e i Odsjeka za gospodarstvo i razvoj

8. Prilozi

8.1 Sažeti pregled strategije razvoja

Redni broj i oznaka	NAZIV	INDIKATORI I FINACIJSKI IZVORI		
1. Strateški cilj	Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj zaposlenih / Broj nezaposlenih	3.721/2.296	4.465/266
		Visina poreznih prihoda	2.548.000	2.800.000
		Broj obrta / Broj aktivnih poduzeća	412/285	453/299
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		349.750	660.250	1.010.000
1.1. Prioritet	Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj novih start-up poduzeća	10	45
		Broj poduzeća iz prerađivačkog sektora	52	57
		Broj OPGova	632	700
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		525.000	218.750	306.250
1.1.1. Mjera	Promocija ulaganja u općinu	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Organiziran poslovni susret dijaspore na godišnjoj razini	0	1
		Izrađena baza projekata	0	1
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)

		30.000	5.000	35.000
1.1.2. Mjera	Razvoj poslovne infrastrukture	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		100%tna infrastrukturna opremljenost poslovnih zona Osrdak i Vlake	66%	100%
		Izrađen model financijske sheme podrške start up-ovima kao i podrške Tehnološkom parku Posušje.	0	1
		Proširen Logistički centar	0m2	cca 300m2
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		78.750	301.250	380.000
11.1.3. Mjera	Potpora poljoprivrednoj proizvodnji	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Izrađen model potpore OPG-ima	0	1
		Osiguran prostor za postavljanje prodajnih štandova za poljoprivredne proizvođače u Ulici fra Grge Martića.	0	1
		Organiziran i održan Jesenski sajam hrane „Blidinje Gastro Festival“	0%	75%
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		110.000	0	110.000
1.2. Prioritet	Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora

		Broj ostvarenih noćenja	300	360
		Broj prijavljenih projekata na javni poziv	5	10
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		131.000	354.000	485.000
1.2.1. Mjera	Razvoj infrastrukture za aktivni turizam	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Postotak završenosti Planinarskog doma	60%	100%
		Izrađena dokumentacija za viseći most u kanjonu Ričine	0	1
		Izrađena dokumentacija za instalaciju ZIP line na području Ričine/Tribistova	0	1
		Uređene i obilježene planinarske, pješačke i biciklističke staze u Posušju	1/3	3/3
		Uređen poligon za slobodno penjanje na stijeni Orlov kuk	0	1
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		76.000	354.000	430.000
1.2.2. Mjera	Promocija turističke ponude	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Osnovana turistička zajednica	0	1
		Potpore turističkim događajima	20%	100%

		Promoviran kanjon Ričine	0	1
		Promovirana turistička ponuda	50%	100%
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		55.000	0	55.000
2. Strateški cilj	Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora*	Ciljne vrijednosti indikatora**
		Broj učenika osnovnih škola	1835	2100
		Broj članova/polaznika kulturnih institucija	250	300
		Broj osoba s invaliditetom koje primaju socijalnu pomoć	100	120
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.122.000	4.364.000	5.486.000
2.1. Prioritet	Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Prosječan uspjeh učenika	3,85	4,00
		Broj mladih u ukupnom broju korisnika kulturnih sadržaja	40%	55%
		Broj korisnika socijalnih usluga koji koriste ove usluge izvan područja općine	556	400
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.070.500	3.820.500	4.891.000

2.1.1. Mjera	Razvoj obrazovanja	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Dovršena nova OŠ	0	1
		Opremljeni kabineti u osnovnim školama	1/3	3/3
		Godišnja analiza	0	1
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		706.000	1.700.000	2.406.000
2.1.2. Mjera	Razvoj kulture	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Rekonstruirana zgrada	0	1
		Opremljene prostorije glazbene škole	0	5
		Osnovan KIS	0	1
		Opremljen studio i dvorana	0-0	1-5
		Prenamjenjena zgrada	0	1
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		154.500	1.085.500	1.240.000
2.1.3. Mjera	Socijalna i zdravstvena zaštita	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Formiran i stavljen u funkciju centar za mentalno zdravlje	0	1
		Prošireni kapaciteti za 200 % u odnosu na postojeće stanje	75%	275%
		Projekt socijalnog poduzeća spreman za investiciju	Nije spreman	Spreman

		Formiran centar za odgoj i obrazovanje osoba s posebnim potrebama	Nije formiran	Formiran
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		210.000	1.035.000	1.245.000
2.2. Prioritet	Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Ocjena zadovoljstva korisnika javnim sadržajem općine	4,5	5
		Površina u m ² uređenog urbanog dijela općine	4.000	10.000
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		51.500	543.500	595.000
2.2.1. Mjera	Prostorno planiranje i zemljišne knjige	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Izrađeni regulacijski planovi za 4 navedena lokaliteta	0	4
		Uspostavljene zemljišne knjige za sve katastarske općine u općini Posušje	2/3	3/3
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		27.500	12.500	40.000
2.2.2. Mjera	Urbano uređenje općine	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Izrađena dokumentacija i izvršena nabavka usluga	0	1

		Godišnje postavljeno najmanje 50 novih rasvjetnih tijela. Do kraja 2027. zamijeniti 350 rasvjetnih tijela štednim ili eko prihvatljivim štednim tijelima.	0	350
		Uređeno 2000 m2 parking prostora ili cca 200 parking mjesta.	0-0	2000m2-200
		Izgrađen park i pušten u funkciju.	0	1
		Uređeno 150 metara dužnih pješačke zone na Trgu hrvatskih branitelja.	0 m	150 m
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		5.000	360.000	365.000
2.2.3. Mjera	Podizanje kvalitete javnih usluga	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Izgrađen i u funkciju pušten autobusni kolodvor.	0	1
		Raspoloživo uređenih 1000 m2 uredskog i radnog prostora za NVO, Civilnu zaštitu, braniteljske zadruge.	0m2	1000m2
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		19.000	171.000	190.000

3. Strateški cilj	Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora*	Ciljne vrijednosti indikatora**
		Postotak stanovništva koje ima riješeno pitanje vodoopskrbe	85%	95%
		Broj divljih deponija	15	12
		Dužina ukupno izgrađenog kanalizacijskog sustava	1,5 km	5,2 km
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.439.000	6.815.000	8.254.000
3.1. Prioritet	Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti indikatora
		Broj ugovora o isporuci vode	3.600	4.000
		Dužina izgrađenog kolektora do lokacije pročištača	0	800m
		Količina recikliranog otpada	5%	25%
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		1.020.000	6.150.000	7.170.000
3.1.1. Mjera	Razvoj vodovodnog sustava	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Izgrađen i u funkciju stavljen pročištač pitke vode	0	1
		Izgrađen vodoopskrbni magistralni vodovod oko rakitskog polja	0	1
		Izgrađen	0	1

		vodoopskrbni sustav Vir - Zagorje		
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		550.000	5.750.000	6.300.000
3.1.2. Mjera	Razvoj kanalizacijskog sustava	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Ugrađen pročištač	0	1
		Izgrađeno 800 metara kanalizacijskog spoja od račvanja kanalizacije do pročištača kanalizacijskog sustava na lokaciji Topala	0m	800m
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		350.000	250.000	600.000
3.1.3. Mjera	Upravljanje otpadom	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Instalirano reciklažno dvorište na Oluji	0	1
		Pripremljen plan i program za edukaciju stanovništva, Izrađeni promotivni materijali (letci i panoi), organizirane edukativne radionice	0/3	3/3
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		120.000	150.000	270.000
3.2. Prioritet	Poboljšati kvalitetu mreže	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti

	lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara		indikatora	indikatora
		Vrijeme potrebno za prelazak dionice Posušje-Split	75min	60min
		Vrijeme potrebno za putovanje iz ruralnih MZ do gradskog središta	25min	18min
		Broj požara zaustavljenih u ranoj fazi izbijanja	80	100
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		419.000	665.000	1.084.000
3.2.1. Mjera	Uređenje lokalnih prometnica	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Pripremljen projektni zadatak / Izrađen glavni projekt s tehničkom dokumentacijom	0/2	2/2
		Asfaltirano 1000 m jednog traka ceste	0m	1000m
		Asfaltirano 1km ceste u MZ Osoje	0km	1km
		Asfaltirana dionica u MZ Sutina cca 1000 metara	0m	1000m
		Asfaltirano 600 m ceste u MZ Zagorje	0m	600m
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		269.000	665.000	934.000
3.2.2. Mjera	Protupožarna zaštita	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Nabavljeno vatrogasno vozilo, nabavljena osobna	0	5

		vatrogasna oprema, min 5 kompleta		
		Izrađeno 5 godišnjih planova (za svaku godinu 1), uređenja i prosijecanja lovačkih staza	0	5
		Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)	Ukupno (KM)
		150.000	0	150.000

8.2 Detaljan pregled mjera

Strateški cilj 1: Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo

Veza sa strateškim ciljem	1. Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo		
Prioritet	1.1. Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji		
Naziv mjere	1.1.1. Promocija ulaganja u općinu		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti aktivno raditi na promociji ulaganja u općinu Posušje kroz organizaciju poslovnog susreta dijaspore na godišnjoj razini kao i izradi baze investicijskih projekata za privlačenje ulaganja.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Organizacija poslovnog susreta dijaspore na godišnjoj razini - Izrada baze investicijskih projekata za privlačenje ulaganja 		
Ključni strateški projekti			Očekivani krajnji rezultat projekta
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Organiziran poslovni susret dijaspore na godišnjoj razini	0	1
	Izrađena baza projekata	0	1
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Promocijom ulaganja u općinu Posušje stvorit će se preduvjeti za prilagodbu općine potrebama poduzetništva što će biti dobra podloga za nove investicije i poslovne susrete.</p> <p>Istovremeno ostvarit će se direktan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povećan broj organiziranih poslovnih susreta s dijasporom - Izrađenu bazu investicijskih projekata 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 35.000,00 KM</p> <p>Izvor: Općinski proračun 30.000,00 KM i vanjski izvor 5.000,00 KM.</p>		

Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	Ured načelnika i JURA
Ciljne grupe	Članovi dijaspore i gospodarstvenici

Veza sa strateškim ciljem	1. Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo		
Prioritet	1.1. Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji		
Naziv mjere	1.1.2. Razvoj poslovne infrastrukture		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti doprinijeti razvoju poslovne infrastrukture na području općine Posušje, konkretno u poslovnim zonama te radu na proširenju i poboljšanju Logističkog centra.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovršetak uređenja poslovnih zona u općini Posušje - Razvoj sheme potpore start up tvrtkama u Tehnološkom parku - Proširenje Logističkog centra 		
Ključni strateški projekti			Očekivani krajnji rezultat projekta
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne Vrijednosti
	100%tna infrastrukturna opremljenost poslovnih zona Osrdak i Vlake	66%	100%
	Izrađen model financijske sheme podrške start up-ovima kao i podrške Tehnološkom parku Posušje	0	1
	Proširen Logistički centar	0m ²	Cca 300m ²

		trenutno	
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Razvojem poslovne infrastrukture utjecat će se na prilagodbu općine potrebama lokalnog poduzetništva završenom infrastrukturom u poslovnim zonama, izrađenim modelom podrške startupovima kao i proširenjem Logističkog centra što će stvoriti preduvjete za nove start-upove koji će biti korisnici ovog centra.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povećan broj poslovnih subjekata u poslovnim zonama za 5% u odnosu na 2019. - Uspostavljenu shemu za poticaj start-upovima - Povećan broj korisnika Logističkog centra 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 380.000,00 KM</p> <p>Izvor: 78.750,00 KM Općinski proračun i 301.250,00 KM vanjski izvori</p>		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje		
Nositelji mjere	JURA		
Ciljne grupe	Domaći i strani investitori te gospodarstvenici		

Veza sa strateškim ciljem	1. Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo
Prioritet	1.1. Prilagoditi općinu potrebama poduzetništva i organiziranoj poljoprivrednoj proizvodnji
Naziv mjere	1.1.3. Potpora poljoprivrednoj proizvodnji
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti raditi na razvijanju povoljnog poslovnog okruženja i konkurentnog lokalnog gospodarstva. Nastojat će se pozicionirati općinu Posušje kao mjesto jednog od boljih gospodarskih općina u okolici, a i šire.

	<p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvoj sustava potpore OPG-ima - Edukacija i informiranje poljoprivrednih proizvođača - Organizacija prodajnog sajma za OPG-ove tijekom Posuškog lita - Organizacija Jesenskog sajma hrane Blidinje gastro festival u Masnoj Luci na godišnjoj razini <p>Ključni strateški projekt: Razvoj sustava potpore OPG-ima. Općina će razviti sustav potpore OPG-ima na svom području na temelju prethodno razvijenih kriterija. Nakon što se razradi model i kriteriji Općina će kroz javne pozive izvršiti odabir korisnika te financijski podržati OPG-ove u njihovim aktivnostima kao što su: registracija, nabavka opreme, odlazak na sajmove, dizajn proizvoda i sl. Vrijednost ovog projekta je 90.000,00 KM i u potpunosti je planirano financiranje iz općinskog proračuna.</p>		
Ključni strateški projekti	Razvoj sustava potpore OPG-ima.	<p>Očekivani krajnji rezultat projekta:</p> <p>Izrađen funkcionalan model financijske potpore OPG-ima</p>	
		<p>Očekivan izlazni rezultat: Do kraja 2019. godine, broj OPG-ova registriranih kao poslovni subjekti povećan za 10% u odnosu na 2019. godinu</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	<p>Indikatori (izlaznog rezultata)</p>	<p>Polazne vrijednosti</p>	<p>Ciljne vrijednosti</p>
	<p>Izrađen model potpore OPG-ima</p>	<p>0</p>	<p>1</p>
	<p>Osiguran prostor za postavljanje prodajnih štandova za poljoprivredne proizvođače u Ulici fra Grge Martića.</p>	<p>0</p>	<p>1</p>
<p>Organiziran i održan Jesenski sajam hrane „Blidinje Gastro Festival“</p>	<p>0%</p>	<p>75%</p>	
<p>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju</p>	<p>Razvijenim sustavom potpore poljoprivrednoj proizvodnji unaprijedit će se organizirana poljoprivredna proizvodnja što će</p>		

prioriteta	<p>pozitivno utjecati na razvoj obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava kao i njihovu promociju na organiziranim manifestacijama i sajmovima.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Povećan broj registriranih OPG-ova - Povećan broj izlagača na sajmovima kao i posjetitelja
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 110.000,00 KM</p> <p>Izvor: Općinski proračun</p>
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	Služba za gospodarstvo
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači na području općine Posušje

Veza sa strateškim ciljem	1. Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo
Prioritet	1.2. Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj
Naziv mjere	1.2.1. Razvoj infrastrukture za aktivni turizam
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti razviti prepoznatljiv turistički sadržaj koji će biti podloga za privlačenje turista i jačanje sektora turizma u općini Posušje kroz povećanje prihoda od turističkih proizvoda i usluga.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovršetak i stavljanje u funkciju Planinarskog doma u Masnoj Luci - Izrada dokumentacije za viseći most u kanjonu Ričine - Izrada dokumentacije za instalaciju Zip Line na području Ričine/Tribistova - Uređenje i obilježavanje planinarskih, pješačkih i biciklističkih staza u Posušju

	<ul style="list-style-type: none"> - Uređenje poligona za slobodno penjanje na stijeni Orlov kuk <p>Ključni strateški projekt: „Dovršetak i stavljanje u funkciju Planinarskog doma u Masnoj Luci“. Planinarski dom u Masnoj Luci je u izgradnji već više godina te je u završnoj fazi. Dovršetkom doma ispunit će se svi infrastrukturni uvjeti za planinarski, avanturistički, izletnički i speleo turizam na Blidinju. Ukupna vrijednost projekta je 250.000,00 KM. Od toga iz općinskog proračuna planirano je 35.000,00 KM, dok je iz vanjskih izvora planirano 215.000,00 KM.</p>		
Ključni strateški projekti	Dovršetak i stavljanje u funkciju Planinarskog doma u Masnoj Luci	<p>Očekivani krajnji rezultat projekta:</p> <p>Do kraja 2027. godine Planinarski dom u funkciji</p>	
		<p>Očekivani izlazni rezultat:</p> <p>Do 2027. zabilježen povećan broj turista koji su ostvarili noćenje za najmanje 20% u odnosu na 2019. godinu</p>	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Postotak završenosti Planinarskog doma	60%	100%
	Izrađena dokumentacija za viseći most u kanjonu Ričine	0	1
	Izrađena dokumentacija za instalaciju ZIP line na području Ričine/Tribistova	0	1
	Uređene i obilježene planinarske, pješačke i biciklističke staze u Posušju	1/3	3/3
	Uređen poligon za slobodno penjanje na stijeni Orlov kuk	0	1
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Razvojem infrastrukture za aktivni turizam unaprijedit će se turistički sadržaj, odnosno turistička ponuda općine Posušje. Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p>		

	<ul style="list-style-type: none"> - Povećanje iskorištenja turističkih kapaciteta - Povećanje broja turističkih posjeta - Dokumentaciju za dovršetak turističkih atrakcija - Dovršetak poligona - Dovršetak staza
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 430.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun 76.000,00 KM</p> <p>Vanjski izvori 354.000,00 KM</p>
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	JURA
Ciljne grupe	Planinari, turisti i svi drugi zainteresirani posjetitelji

Veza sa strateškim ciljem	1. Razvijeno poslovno okruženje i konkurentno lokalno gospodarstvo
Prioritet	1.2. Razviti prepoznatljiv turistički sadržaj
Naziv mjere	1.2.2. Promocija turističke ponude
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti razvijati prepoznatljiv turistički sadržaj općine Posušje kroz osnivanje Turističke zajednice koja je preduvjet za uspješan razvoj turizma na području općine Posušje. Samim time razvit će se efikasan sustav potpore organizaciji svih turističkih sadržaja na području općine Posušje kao i promociji svih turističkih sadržaja ove općine.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnivanje Turističke zajednice općine Posušje - Potpora organizaciji i održavanju turističkih događaja na godišnjoj razini (planinarenje, biciklizam) - Promocija kanjona Ričina –Tribistovo kao parka za pustolovni turizam

	<p>- Promocija turističke ponude općine Posušje</p> <p>Ključni strateški projekt: Osnivanje turističke zajednice općine Posušje. S obzirom kako se općina Posušje želi pozicionirati na turističkoj mapi Hercegovine, te razviti potrebnu turističku infrastrukturu potrebno je oformiti i specijaliziranu organizaciju koja će se baviti promocijom turizma. Također, ŽZH je pokrenula proces izrade novog Zakona o turizmu i turističkim zajednicama, koji predviđa osnivanje općinskih turističkih zajednica. Turistička zajednica je nužan preduvjet u organizacijskom smislu za financijsko iskorištavanje potencijala u turizmu općine Posušje. Ukupna vrijednost ključnog strateškog projekta je 10.000,00 KM i sva sredstva planirana su iz općinskog proračuna.</p>		
Ključni strateški projekti	Osnivanje turističke zajednice općine Posušje.	Očekivani krajnji rezultat projekta:	
		Osnovana i u potpunosti funkcionalna turistička zajednica u općini Posušje.	
Ključni strateški projekti	Osnivanje turističke zajednice općine Posušje.	Očekivani izlazni rezultat:	
		Do 2027. zabilježen povećan broj turista koji su ostvarili noćenje za najmanje 20% u odnosu na 2019. godinu Do kraja 2027. godine broj apliciranih projekta iz područjaturizma veći za 40% u odnosu na 2019. godinu	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Osnovana turistička zajednica	0	1
	Potpore turističkim događajima	20%	100%
	Promoviran kanjon Ričina	0	1
	Promovirana turistička ponuda	50%	100%
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Promocijom turističke ponude unaprijedit će se turistička ponuda za privlačenje turista na području općine, što je također podloga za razvoj općine kroz turizam kao granu razvoja koja je od iznimnog značaja za općinu Posušje.		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima	Iznos: 55.000,00 KM		

financiranja	Sve iz općinskog proračuna
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	JURA
Ciljne grupe	Turisti i svi zainteresirani korisnici

Strateški cilj 2: Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge

Veza sa strateškim ciljem	2. Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge
Prioritet	2.1. Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje
Naziv mjere	2.1.1. Razvoj obrazovanja
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti unaprijediti kvaliteta obrazovanja, kulturni i socijalni sadržaj u općini Posušje kroz završetak nove osnovne škole i opremanjem svih kabineta u osnovnim školama na području općine Posušje kao i godišnjom analizom potreba tržišta rada kao i obrazovnog kadra.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dopršetak nove osnovne škole Fra Petar Bakula - Opremanje kabineta u osnovnim školama - Godišnja analiza potreba tržišta rada i obrazovnog kadra <p>Ključni strateški projekt: „Dopršetak nove osnovne škole fra Petar Bakula“. U općini Posušje je u školskoj godini 2020/21 upisano 1762 djece. Postojeći školski kapaciteti su nedostadni i nastava se odvija u dvije smjene. Stoga je potrebna još jedna nova Osnovna škola za južni dio grada kako bi se nastava mogla odvijati u jednoj smjeni. Općina Posušje će pripremiti projektnu dokumentaciju za apliciranje za izgradnju škole te će aplicirati prema različitim donatorima i partnerima kako bi se osigurala sredstva za izgradnju i opremanje. Nakon što se osiguraju</p>

	sredstva krenut će se s procedurom izgradnje i opremanja. Ukupna vrijednost ovog projekta je 2.000.000,00 KM od čega se iz proračuna planira izdvojiti 300.000,00 KM, a 1.700.000,00 KM iz vanjskih izvora.		
Ključni strateški projekti	Dovršetak nove osnovne škole fra Petar Bakula	Očekivani krajnji rezultat projekta Do kraja 2027. godine završena i puštena u rad nova Osnovna škola fra Petar Bakula u kojoj je osigurano odvijanje nastave kvalitetnije i u jednoj smjeni	
		Očekivani izlazni rezultat: Do kraja 2027. godine, prosjek učenika u osnovnom obrazovanju najmanje 4,00	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Dovršena nova OŠ	0	1
	Opremljeni kabineti u osnovnim školama	1/3	3/3
	Godišnja analiza	0	1
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Razvojem obrazovanja unaprijediti će se kvaliteta obrazovanja te kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovršetak nove osnovne škole fra Petar Bakula i odvijanjem nastave u jednoj smjeni - Opremanje kabineta u osnovnim školama što pridonosi kvalitetnijem odvijanju nastave - Izradom godišnje analize potreba tržišta rada i obrazovnog kadra čime će se ukazati na potrebe tržišta 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 2.406.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun 706.000,00 KM</p> <p>Vanjski izvor 1.700.000,00 KM</p>		

Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	JURA
Ciljne grupe	Učenici i njihovi roditelji te nastavnici

Veza sa strateškim ciljem	2. Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge		
Prioritet	2.1. Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje		
Naziv mjere	2.1.2. Razvoj kulture		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti unaprijediti kvaliteta obrazovanja, kulturni i socijalni sadržaji u općini Posušje. Ovom mjerom nastojati će se rekonstruirati zgrada za Dom kulture kojim bi se uredile i opremile prostorije glazbene škole, osnovao KIS i opremile prostorije studija kao i multimedijalne dvorane za klape i ostale KUD-ove. Između ostalog, prenamjenom zgrade JP EP HZHZ dobila bi se gradska knjižnica.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekonstrukcija zgrade za Dom kulture - Uređenje i opremanje novih prostorija glazbene škole u Domu kulture - Osnivanje Kulturnog informativnog središta (KIS) i objedinjavanje institucija kulture kroz KIS - Opremanje studija i multimedijalne dvorane za klape i ostale KUD-ove <p>- Prenamjena zgrade JP EP HZHB u gradsku knjižnicu</p>		
Ključni strateški projekti			Očekivani krajnji rezultat projekta
Indikatori za praćenje	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne	Ciljne

rezultata mjere		vrijednosti	vrijednosti
	Rekonstruirana zgrada	0	1
	Opremljene prostorije glazbene škole	0	5
	Osnovan KIS	0	1
	Opremljen studio i dvorana	0-0	1-5
	Prenamjenjena zgrada	0	1
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Razvojem kulture unaprijedit će se kvaliteta obrazovanja kao i kulturni i socijalni sadržaji u općini Posušje.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekonstruiranu zgradu za Dom kulture - Uređene i opremljene nove prostorije glazbene škole u Domu kulture - Osnovan KIS i objedinjene institucije kulture kroz KIS - Opremljen studio i multimedijalna dvorana za kulturne sadržaje - Prenamijenjena zgrada JP EP HZHB u gradsku knjižnicu 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 1.240.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 154.500,00 KM</p> <p>Vanjski izvori: 1.085.500,00 KM</p>		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje		
Nositelji mjere	JURA i Ured načelnika, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti		
Ciljne grupe	Turisti, osobe iz kulturnog života, učenici i nastavnici glazbene škole, roditelji djece....		

Veza sa strateškim ciljem	2. Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge
Prioritet	2.1. Unaprijediti kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih

	sadržaja u općini Posušje		
Naziv mjere	2.1.3. Socijalna i zdravstvena zaštita		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti unaprijediti kvaliteta obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje. Ovom mjerom osnovao bi se Centar za mentalno zdravlje u sklopu DZ Posušje, proširile bi se usluge za djecu, pokretalo bi se socijalno poduzeće kao i centar za odgoj i obrazovanje osoba s posebnim potrebama, a svime ovime unaprijedila bi se socijalna i zdravstvena zaštita svih žitelja općine Posušje.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnivanje Centra za mentalno zdravlje u okviru DZ Posušje - Proširenje kapaciteta dječjeg centra stručnih usluga - Pokretanje socijalnog poduzeća - Pokretanje Centra za odgoj i obrazovanje osoba s posebnim potrebama 		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Formiran i stavljen u funkciju Centar za mentalno zdravlje.	0	1
	Prošireni kapaciteti za 200 % u odnosu na postojeće stanje.	75%	275%
	Projekt socijalnog poduzeća spreman za investiciju	Nije spreman	Spreman
	Formiran centar za odgoj i obrazovanje osoba s posebnim potrebama	Nije formiran	Formiran
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Socijalna i zdravstvena zaštita unaprijedit će kvalitetu obrazovanja, kulturnih i socijalnih sadržaja u općini Posušje.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Osnivanje potrebnih centra 		

	- Pružanje usluga potrebnim korisnicima
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 1.245.000,00 KM Općinski proračun: 210.000,00 KM Vanjski izvori: 1.035.000,00 KM
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	Općina Posušje i Centar za socijalni rad
Ciljne grupe	KORISNICI CENTRA

Veza sa strateškim ciljem	2. Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge		
Prioritet	2.2. Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja		
Naziv mjere	2.2.1. Prostorno planiranje i zemljišne knjige		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti raditi na izradi regulacijskih planova koji bi pridonosili rješavanju imovinsko pravnih nerješanih predmeta i/ili sporova. Između ostalog projektnim aktivnostima raditi će se na završavanju uspostave zemljišnih knjiga koje su preduvjet za sve druge aktivnosti.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada regulacijskih planova i stavljanje u građevinsku funkciju (Bakuline njive, Jukića njive, Procip, Lokvice) - Dovršetak uspostave zemljišnih knjiga 		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti

	Izrađeni regulacijski planovi za 4 navedena lokaliteta	0	4
	Uspostavljene zemljišne knjige za sve katastarske općine Općine Posušje	2/3	3/3
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Prostorno planiranje i zemljišne knjige podići će razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrađene regulacijske planove - Uspostavljene sve zemljišne knjige 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 40.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 27.500,00 KM</p> <p>Vanjski izvori: 12.500,00 KM</p>		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje		
Nositelji mjere	Ured načelnika i Služba za prostorno uređenje, katastar i zaštitu okoliša		
Ciljne grupe	Žitelji općine Posušje		

Veza sa strateškim ciljem	2. Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge
Prioritet	2.2. Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja
Naziv mjere	2.2.2. Urbano uređenje općine
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	Mjerom će se kroz projekte i projektne i druge aktivnosti podići razina kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja u urbanom dijelu grada kroz uređenje nogostupa koji izravno utječu na uređenje grada kao i osiguravanje kretanja svih stanovnika, instalacija novih rasvjetnih tijela, uređenje parkinga i parkova, obilježavanje kućanstava i pješačke zone na Trgu hrvatskih branitelja.

	Okvirna područja djelovanja su:		
	<ul style="list-style-type: none"> - Uređenje nogostupa - Instalacija novih rasvjetnih tijela u općini za javnu rasvjetu - Izgradnja i uređenje parkinga i parka iznad stadiona Mokri dolac - Uređenje parka iza Hotela - Uređenje pješačke zone na Trgu hrvatskih branitelja - Obilježavanje kućanstava kućnim brojevima 		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Izrađena dokumentacija i Izvršena nabavka usluga	0	1
	Postavljeno godišnje najmanje 50 novih rasvjetnih tijela. Do kraja 2027. zamijeniti 350 rasvjetnih tijela štednim ili eko prihvatljivim štednim tijelima.	0	350
	Uređeno 2000 m ² parking prostora ili cca 200 parking mjesta.	0-0	2000m ² -200
	Izgrađen park i pušten u funkciju.	0	1
	Uređeno 150 metara dužnih pješačke zone na Trgu hrvatskih branitelja.	0 m	150 m
	Kućanstva označena brojevima	20%	100%
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Urbanim uređenjem općine će se kroz projekte i projektne i druge aktivnosti podići razina kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja u urbanom dijelu grada.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p>		

	<ul style="list-style-type: none"> - uređen nogostup i zelene površine - obilježena kućanstva brojevima
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 365.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 5.000,00 KM</p> <p>Vanjski izvori: 360.000,00 KM</p>
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	Općina Posušje i Urbikom
Ciljne grupe	Žitelji općine Posušje

Veza sa strateškim ciljem	2. Razvijena društvena infrastruktura i sadržaji, socijalne i ostale javne usluge
Prioritet	2.2. Podići razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja
Naziv mjere	2.2.3. Podizanje kvalitete javnih usluga
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti podići kvaliteta prostornog uređenja općine i javnih sadržaja kroz izgradnju autobusnog kolodvora koji predstavlja jedan od značajnih projekata za općinu Posušje kao i stavljanje u funkciju Južne tribine stadiona.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja autobusnog kolodvora - Stavljanje u funkciju Južne tribine stadiona za smještaj vatrogasne postrojbe, civilnih i vojnih udruga, davanje u zakup ostalim zainteresiranim korisnicima <p>Ključni strateški projekt: "Izgradnja autobusnog kolodvora." Posušje nema autobusni kolodvor iako je na sjecištu glavnih putnih pravaca Livno – Mostar i Sarajevo – Split. Autobusni kolodvor je Posušju potreban. Postoji lokacija za kolodvor, postoji projektna dokumentacija. Zatvoriti financijsku konstrukciju, javnim natječajem doći do izvođača radova, odrediti nadzorni organ, zatražiti i dobiti uporabnu dozvolu. Ukupna vrijednost ključnog projekta je 70.000,00 KM od čega se</p>

	iz proračuna planira izdvojiti 7.000,00 KM, a 63.000,00 KM iz vanjskih izvora.		
Ključni strateški projekti	Izgradnja autobusnog kolodvora.	Očekivani krajnji rezultat projekta: Autobusni kolodvor dobio uporabnu dozvolu i pušten u rad.	
		Očekivani izlazni rezultat: Do kraja 2027. godine korisnici ocijenili kvalitetu javnih usluga ocjenom 5.	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Izgrađen i pušten u funkciju autobusni kolodvor.	0	1
	Raspoloživo uređenih 1000 m ² uredskog i radnog prostora na raspolaganju za NVO, za Civilnu zaštitu, za braniteljske zadruge.	0m ²	1000m ²
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Podizanje kvalitete javnih usluga podići će razinu kvalitete prostornog uređenja općine i javnih sadržaja.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgrađen autobusni kolodvor - Funkcionalnu Južnu tribinu stadiona 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 190.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 19.000,00 KM</p> <p>Vanjski izvori: 171.000,00 KM</p>		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje		
Nositelji mjere	Ured načelnika i Služba za prostorno uređenje, katastar i zaštitu okoliša		
Ciljne grupe	Žitelji općine Posušje i drugi.		

Strateški cilj 3: Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš

Veza sa strateškim ciljem	3. Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš	
Prioritet	3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada	
Naziv mjere	3.1.1. Razvoj vodovodnog sustava	
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti razvijati vodovodni sustav na području općine Posušje s ciljem poboljšanja kvalitete i dostupnosti pitke vode i smanjenju negativnog utjecaja od otpadnih voda i čvrstog otpada.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovršetak izgradnje pročištača pitke vode (Senjakovina) - Izgradnja vodoopskrbnog sustava Rakitno - Izgradnja vodoopskrbnog sustava Vir-Zagorje <p>Ključni strateški projekt: „Dovršetak izgradnje pročištača pitke vode (Senjakovina)“. U vodoopskrbnom sustavu Posušja nije izgrađen pročištač pitke vode, te se zbog toga ne može obavljati isporuka ugovorenih količina pitke vode za općinu Imotski (sanitarna ispravnost). Određena je lokacija za pročištač pitke vode (Senjakovine), riješeni imovinsko-pravni odnosi. Projektna dokumentacija pročištača se radi po sustavu „ključ u ruke“- tj. odabrani ponuđač će izraditi sukladno tehnologiji koja će se primjenjivati na pročištaču u trenutku realizacije projekta, jer tehnologija pročišćavanja stalno napreduje, te se zbog toga tehnička dokumentacija ne radi unaprijed kako ne bi zastarjela te u tom slučaju ponovno morala raditi aktualna dokumentacija. Izgrađen je bazen na Senjakovini koji je jedan dio sustava pročišćavanja vode. Ukupna vrijednost projekta je 2.500.000,00 KM od čega se iz općinskog proračuna planira 375.000,00 KM, a iz vanjskih izvora 2.125.000,00 KM.</p>	
Ključni strateški projekti	Dovršetak izgradnje pročištača pitke vode.	<p>Očekivani krajnji rezultat projekta:</p> <p>Izgrađen i u funkciju stavljen pročištač pitke vode.</p>
		<p>Očekivani izlazni rezultat:</p> <p>Broj ugovora za isporuku pitke vode do kraja 2027. godine iznosi najmanje 4000</p>

	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Izgrađen i u funkciju stavljen pročištač pitke vode	0	1
	Izgrađen vodoopskrbni magistralni vodovod oko rakitskog polja.	0	1
	Izgrađen vodoopskrbni sustav Vir- Zagorje.	0	1
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Razvoj vodovodnog sustava doprinijet će poboljšanju kvalitete i dostupnosti pitke vode i smanjenju negativnog utjecaja od otpadnih voda i čvrstog otpada.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovršetak vodovoda na području općine Posušje - Opskrbljivanje svih žitelja općine Posušje pitkom vodom 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 6.300.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 550.000,00 KM</p> <p>Vanjski izvori: 5.750.000,00 KM</p>		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje		
Nositelji mjere	Općina Posušje i JP Vodovod		
Ciljne grupe	Žitelji općine Posušje		

Veza sa strateškim ciljem	3. Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš
Prioritet	3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada
Naziv mjere	3.1.2. Razvoj kanalizacijskog sustava
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti poboljšati kvaliteta života na području općine Posušje kroz

	<p>smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada kroz izgradnju kanalizacijske mreže na području općine Posušje koja trenutno ima premalo metara izgrađene kanalizacije kao i izgradnju pročištača otpadne vode.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nastavak izgradnje kanalizacijske mreže spajanje kolektora sa pročištačem (800 metara) - Izgradnja pročištača otpadnih voda <p>Ključni strateški projekt: „Izgradnja pročištača otpadnih voda.“ Posušje nema izgrađen kanalizacijski sustav, tek je počela njegova izgradnja po segmentima. Kao sastavni dio kanalizacijskog sustava je i pročištač otpadnih voda kao završni ili finalni segment kanalizacijskog sustava. Pročištač treba biti izgrađen u kapacitetu za 10.000 stanovnika na koncu planskog perioda 2027. godina. Ovdje ćemo se zbog ogromne vrijednosti projekta osvrnuti samo na projektnu dokumentaciju. Ukupna vrijednost toga je 100.000,00 KM od čega sve ide iz općinskog proračuna.</p>		
<p>Ključni strateški projekti</p>	<p>Izgradnja pročištača pitke vode.</p>	<p>Očekivani krajnji rezultat projekta:</p> <p>Izgrađen pročištač otpadnih voda</p>	
		<p>Očekivani izlazni rezultat:</p> <p>Izgrađeno najmanje 800 m kanalizacijskog spoja do kraja 2027. godine</p>	
<p>Indikatori za praćenje rezultata mjere</p>	<p>Indikatori (izlaznog rezultata)</p>	<p>Polazne vrijednosti</p>	<p>Ciljne vrijednosti</p>
	<p>Ugrađen pročištač</p>	<p>0</p>	<p>1</p>
	<p>Izgrađeno 800 metara kanalizacijskog spoja od račvanja kanalizacije do pročištača kanalizacijskog sustava na lokaciji Topala</p>	<p>0m</p>	<p>800m</p>
<p>Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta</p>	<p>Razvoj kanalizacijskog sustava poboljšati će kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju</p>		

	<p>prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Smanjenje negativnog utjecaja od otpadnih voda - Izgradnjom pročištača otpadnih voda - Izgradnjom kanalizacijskog sustava
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 600.000,00KM</p> <p>Općinski proračun: 350.000,00 KM</p> <p>Vanjski izvori: 250.000,00 KM</p>
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	JURA , Ured načelnika, Služba za prostorno planiranje, katastar i zaštitu okoliša
Ciljne grupe	Žitelji općine Posušje

Veza sa strateškim ciljem	3. Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš	
Prioritet	3.1. Poboljšati kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjen negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada	
Naziv mjere	3.1.3. Upravljanje otpadom	
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti poboljšati kvaliteta života i smanjiti negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada. Ovom mjerom uvelike bi se radilo na jačanju svijesti stanovnika Posušja o važnosti upravljanjem otpada, odnosno njegovog razvrstavanja. Neizravno bi se ovom mjerom utjecalo na povećanje prihoda Općine, odnosno JP Vodovod, a samim time i povećanju broja radnih mjesta.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgradnja reciklažnog dvorišta - Kampanja o odvojenom prikupljanju otpada i zaštiti okoliša 	
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta

Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Instalirano reciklažno dvorište na Oluji	0	1
	Pripremljen plan i program za edukaciju stanovništva, urađeni promotivni materijali (letci i panoi), organizirane edukativne radionice	0/3	3/3
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Upravljanje otpadom poboljšati će kvalitetu i dostupnost pitke vode i smanjiti negativan utjecaj od otpadnih voda i čvrstog otpada.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izgrađeno reciklažno dvorište - Kampanje 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 270.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 120.000,00 KM</p> <p>Vanjski izvori: 150.000,00 KM</p>		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje		
Nositelji mjere	Općina Posušje, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša		
Ciljne grupe	Žitelji općine Posušje		

Veza sa strateškim ciljem	3. Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš
Prioritet	3.2. Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara
Naziv mjere	3.2.1. Uređenje lokalnih prometnica

Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Mjerom će se kroz projekte i projektne te druge aktivnosti poboljšati kvaliteta mreže lokalnih putova.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovršenje projektne dokumentacije za izgradnju sjeverne obilaznice grada (Iznad crkve) - Dovršetak izgradnje i asfaltiranje ceste ispod Zavelima (Podzavelim –Vinica) - Asfaltiranje puta za MZ Osoje - Dovršetak uređenja/asfaltiranje puta u MZ Sutina - Dovršetak uređenja/asfaltiranje puta u MZ Zagorje 		
Ključni strateški projekti		Očekivani krajnji rezultat projekta	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Pripremljen projektni zadatak Izrađen glavni projekt s tehničkom dokumentacijom	0/2	2/2
	Asfaltirano 1000 m jednog traka ceste	0m	1000m
	Asfaltirano 1 km ceste u MZ Osoje	0km	1km
	Asfaltirana dionica u MZ Sutina cca 1000 metara	0m	1000m
	Asfaltirano 600 m ceste u MZ Zagorje	0m	600m
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Uređenje lokalnih prometnica rezultirati će poboljšanjem kvalitete mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dovršetak projektne dokumentacije - Asfaltiranje potrebnih dionica 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima	<p>Iznos: 934.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 269.000,00 KM</p>		

financiranja	Vanjski izvori: 665.000,00 KM
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje
Nositelji mjere	Općina Posušje
Ciljne grupe	Žitelji općine Posušje

Veza sa strateškim ciljem	3. Izgrađena komunalna infrastruktura uz zaštićen okoliš		
Prioritet	3.2. Poboljšati kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara		
Naziv mjere	3.2.2. Protupožarna zaštita		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja*	<p>Mjerom će se kroz projektne i projektne te druge aktivnosti podići razina zaštite od požara. Mjerom bi se opremila Profesionalna vatrogasna postrojba Posušje koja na području općine Posušje u ljetnim mjesecima ima povećan broj intervencija zbog učestalih požara na području koje obiluje šumama i livadama. Između ostalog nastavilo bi se s uređenjem staza i pojilišta od kojih bi svi imali koristi, a posebno lovačka i planinarska društva koja su zastupljena na našem području.</p> <p>Okvirna područja djelovanja su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opremanje Profesionalne vatrogasne postrojbe Posušje dodatnom vatrogasnom opremom - Potpora lovačkim i planinarskim društvima na uređenju i prosijecanju staza i uređenju pojilišta 		
Ključni strateški projekti			Očekivani krajnji rezultat projekta
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori (izlaznog rezultata)	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Nabavljeno vatrogasno vozilo, nabavljena osobna vatrogasna	0	5

	oprema, min 5 kompleta.		
	Izrađeno 5 godišnjih planova (za svaku godinu 1) uređenja i prosijecanja lovačkih staza	0	5
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<p>Protupožarna zaštita poboljšati će kvalitetu mreže lokalnih putova i podići razinu zaštite od požara.</p> <p>Istovremeno, ostvarit će se izravan doprinos ostvarenju prioriteta kroz:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Potporu lovačkim i planinarskim društvima - Opremanje vatrogasne postrojbe 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 150.000,00 KM</p> <p>Općinski proračun: 150.000,00 KM</p>		
Razdoblje implementacije mjere	2021-2027. godine		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Općina Posušje		
Nositelji mjere	Odsjek za civilnu zaštitu Općine Posušje		
Ciljne grupe	Vatrogasci, lovačka i planinarska društva i svi drugi zainteresirani.		